

Co-financed by the European Regional Development Fund

Inspire Policy Making with Territorial Evidence

Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji

Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji

Avtor:

Janez Nared, ZRC SAZU

Kartografija:

Manca Volk Bahun, ZRC SAZU; Tom Goosse, AMRP - UGent (zemljevid 1)

Spremljevalec:

Tomaž Miklavčič, Ministrstvo za naravne vire in prostor

Založilo:

Ministrstvo za naravne vire in prostor, Direktorat za prostor in graditev, Dunajska cesta 48, Ljubljana

Kraj in leto izida:

Ljubljana, 2023

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 172189187

ISBN 978-961-6276-59-7 (PDF)

© ESPON, 2023

Oblikovanje in prelom:

Filburg, Hrvaška; Janez Nared, Manca Volk Bahun, ZRC SAZU

Publikacijo delno financirajo Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), države članice EU in partnerske države Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica. Organ upravljanja, odgovoren za program ESPON 2030, je luksemburško Ministrstvo za energijo in prostorsko planiranje.

Besedilo in karte, uporabljene v publikaciji, ne odražajo nujno mnenja Nadzornega odbora programa ESPON.

Contact: info@espon.eu

Inspire Policy Making with Territorial Evidence

Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji

Kazalo

Povzetek.....	5
1Uvod.....	6
1.1 Analiza teritorialne kakovosti življenja v Sloveniji	7
1.2 Kako brati zemljevide.....	7
2 Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji.....	8
2.1 Kakovost življenja v Sloveniji iz evropske perspektive.....	8
2.2 Kakovost življenja v Sloveniji na regionalni in občinski ravni.....	8
2.3 Kakovost življenja v Sloveniji na ravni subdomen.....	24
3 Sklep	38
4 Viri in literatura.....	39

Povzetek

Publikacija Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji analizira kakovost življenja z dimenzijami, domenami in subdomenami, kot so opredeljene v okviru projekta ESPON QoL-Quality of Life Measurements and Methodology (Sessa et al., 2020). V ta namen smo najprej zbrali ustrezne kazalnike in podatke za vse slovenske teritorialne ravni (nacionalno, NUTS 2 ali kohezijsko regije, NUTS 3 ali statistične regije in LAU 2 ali občine). Skupaj smo zbrali štiriinosemdeset kazalnikov za vse teritorialne ravni, najbolj reprezentativne za posamezne subdomene pa smo vključili v Excelovo orodje, ki odločevalcem pomaga izračunati teritorialno kakovost življenja na posameznem območju. Na podlagi štiridesetih izbranih kazalnikov je orodje v Excelu samodejno izračunalo sestavljene indekse na ravni subdomen, domen in dimenzij ter skupni indeks teritorialne kakovosti življenja. Izračuni so bili opravljeni za raven NUTS 3 (dvanajst statističnih regij) in LAU 2 (212 občin) v Sloveniji. Za obe prostorski ravni so bile pripravljene karte, na katerih so bili prikazani sestavljeni indeksi in kazalniki, uporabljeni za izračun sestavljenih indeksov na ravni subdomen. Na koncu so bile subdomene, domene in dimenzije opisane z uporabo razpoložljivih zbirk podatkov in študij.

Ne glede na teritorialno raven (NUTS 3 ali LAU 2) rezultati kažejo na višjo kakovost življenja v zahodni Sloveniji, kar je pojav, ki ga poudarjajo tudi številne razvojne študije v preteklosti. Najvišja teritorialna kakovost življenja v Sloveniji je v gorenjski in osrednjeslovenski regiji, medtem ko imata zasavska in pomurska regija najnižjo teritorialno kakovost življenja.

Uporaba štiridesetih različnih kazalnikov omogoča poglobljen vpogled v posebnosti posamezne regije ali občine, opredelitev njenih prednosti in slabosti in s tem področja, ki jih je treba izboljšati ali nadgraditi. Tako Excelovo orodje in Atlas kakovosti življenja v Sloveniji služita kot dragocena pripomočka za odločevalce pri usmerjanju razvoja določene občine ali regije, podpreta pa lahko tudi prostorske politike in regionalni razvoj na nacionalni ravni, katerih cilj je zagotoviti kohezijo celotnega nacionalnega ozemlja.

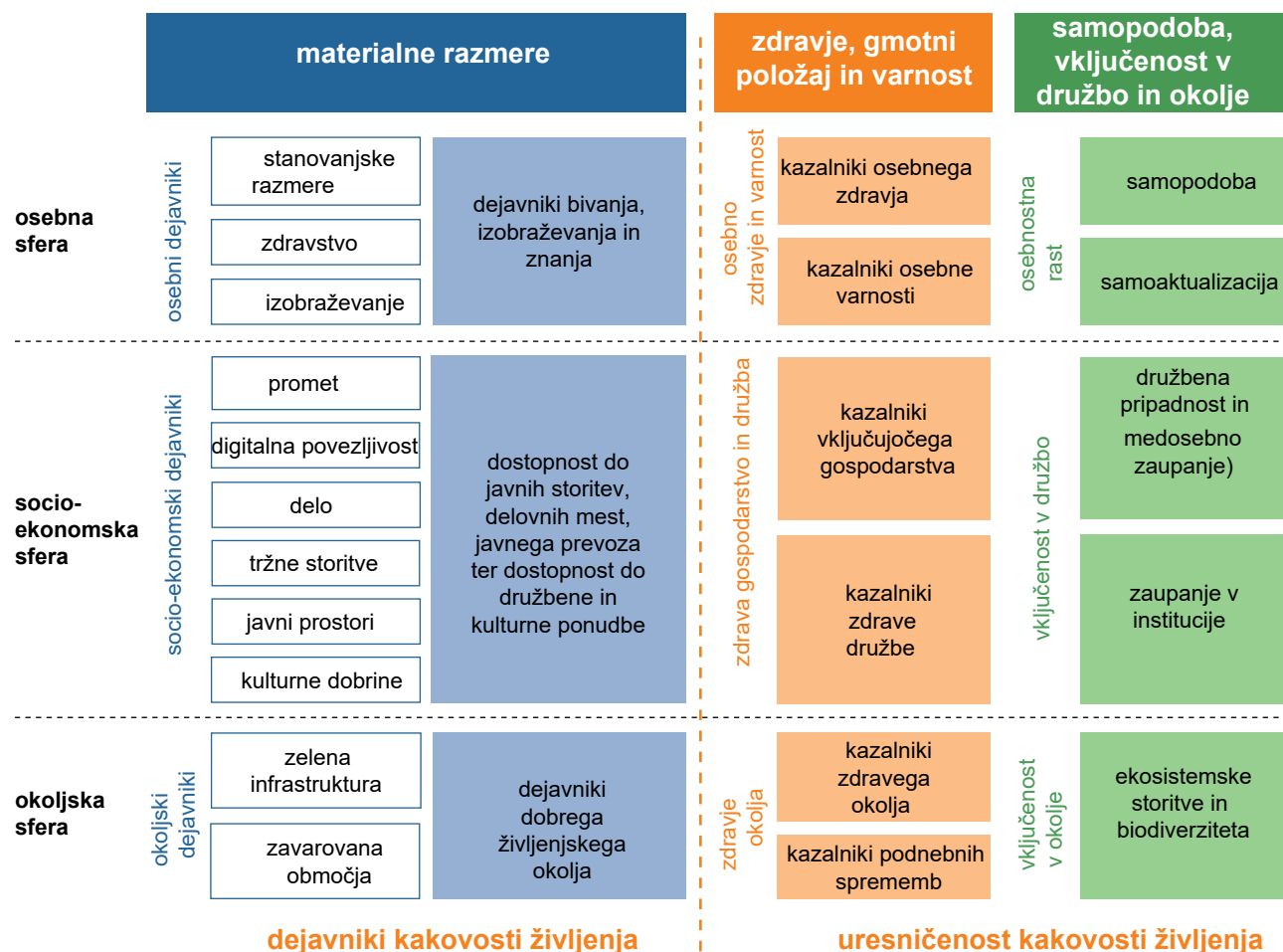
1 Uvod

Kakovost življenja je kompleksen koncept, na katerega vplivajo številni dejavniki, kot so posameznikove materialne življenjske razmere, služba, zdravje, izobraževanje, prosti čas, socialni stiki, ekonomska in fizična varnost, način upravljanja družbe in temeljne pravice, naravno in življenjsko okolje ter splošne življenjske izkušnje (Eurostat, 2021). Merjenje kakovosti življenja je težavno ne le zaradi številnih dejavnikov, ki nanjo vplivajo, ampak tudi zato, ker je vsak od njih odvisen od posameznikovega statusa, potreb in želja.

Še težavnejše je merjenje kakovosti življenja na določenem ozemlju/teritoriju, a je z vidika ocenjevanja trajnostnega razvoja nujno. Treba se je dvigniti nad posameznika ter preseči merjenje razvoja zgolj z bruto domačim proizvodom. Območja, v katerem živimo, namreč ni možno opisati zgolj z njegovo ekonomsko uspešnostjo ali z vidika percepcije posameznika, zlasti če želimo območja primerjati med sabo.

Velik korak naprej pri ocenjevanju teritorialne kakovosti življenja je bil dosežen z raziskavo *ESPON QoL-Quality of Life* (Sessa et al., 2020), ki opredeljuje teritorialno kakovost življenja kot "zmožnost preživetja in uspevanja živih bitij v teritorialnem kontekstu." Razvili so konceptualni model za merjenje teritorialne kakovosti življenja v vseh njenih vidikih, ki zajema tri sfere (*osebno sfero, socio-ekonomsko sfero in okoljsko sfero*) in tri dimenzije kakovosti življenja (*materialne razmere, zdravje, gmotni položaj in varnost ter samopodoba* in *vključenost v družbo in okolje*; slika 1).

Nadalje je bil konceptualni model razdeljen v devet

Slika 1

Konceptualni okvir merjenja teritorialne kakovosti življenja (Sessa et al., 2020, 10)

domen kakovosti življenja in 22 subdomen, ki so jim pripisali odgovarjajoče in dobro utemeljene kazalnike, za katere je bila statistično ugotovljena povezanost s posameznim vidikom kakovosti življenja. Materialne razmere predstavljajo steber dejavniki kakovosti življenja (leva stran slike 1), desna stran slike 1 pa predstavlja steber uresničenost kakovosti življenja, ki kaže na to, kako uspešno lahko posameznik v določenem območju deluje (Sessa et al., 2020).

Za dodatno podporo odločevalcem je projektna skupina razvila na Excelu temelječe orodje za odločevalce, ki ga je mogoče uporabljati v različnih teritorialnih kontekstih. Z njim lahko odločevalci ocenijo kakovost življenja na svojih območjih z uporabo enakih ali podobnih kazalnikov.

1.1 Analiza teritorialne kakovosti življenja v Sloveniji

Teritorialno kakovost življenja v Sloveniji smo preučili z doslednim upoštevanjem predhodno predstavljenega okvira (slika 1). Najprej smo preverili razpoložljivost predlaganih kazalnikov. Manjkajoče oziroma za Slovenijo nerelevantne kazalnike smo nadomestili s primerljivimi kazalniki, ki so ustrezali prvotnemu kazalniku ali njegovemu cilju (Atlas ..., 2021).

Skupno smo zbrali štiriinosemdeset kazalnikov in jih preračunali za vse teritorialne ravni (Slovenija, kohezijski regiji, statistične regije, občine). V primeru, da je bil podatek razpoložljiv le na višji teritorialni enoti, smo tega pripisali tudi nižjim teritorialnim enotam – na primer, podatek na ravni regije smo pripisali vsem občinam posamezne regije. Po pridobitvi popolnega pregleda nad obstoječimi kazalniki in podatkovnimi zbirkami smo izbrali najbolj reprezentativne kazalnike in jih vključili v Excelovo orodje za odločevalce (ESPON ..., 2021a in 2021b).

Večina subdomen je imela dva kazalnika, dve subdomeni (zavarovana območja in kazalniki zdravega okolja sta imeli po en kazalnik, subdomena javni prostori pa ni imela na voljo nobenega kazalnika, zato tudi ni bila vključena v nadaljnje izračune in razlage.

Sestavljene indekse na ravni subdomen, domen, dimenzij ter sestavljeni indeks teritorialne kakovosti življenja, kot jih predvideva metodologija, smo izračunali za raven občin in regij, pri čemer so bili uporabljeni enaki kazalniki, vendar na različnih teritorialnih ravneh. Za vse uporabljene kazalnike smo pripravili zemljevide ter jih interpretirali. Glavni cilj analize je bil oceniti kakovost življenja v Sloveniji ter primerjati teritorialno kakovost življenja na različnih prostorskih ravneh.

1.2 Kako brati zemljevide

Vsi sestavljeni indeksi imajo vrednosti med 0 in 1, pri

čemer je 0 najslabša vrednost, 1 pa najboljša. Za boljše razlikovanje med sferami smo sistematično uporabljali svetlo modro do temno modro barvno paleto za zemljevide, povezane z osebno sfero, rumeno do rdečo paleto za zemljevide, ki se nanašajo na socio-ekonomsko sfero in rumeno do zeleno paleto za zemljevide, ki prikazujejo okoljsko sfero. Sestavljeni kazalniki za dimenzije so predstavljeni v modri do rdeči barvi (slika 2).

Kazalniki, uporabljeni za izračun indeksa teritorialne kakovosti življenja v Sloveniji, so podrobneje opisani v samem atlasu (Atlas ..., 2021) in obeh Excelovih orodjih (ESPON ..., 2021a in 2021b), zato jih tu zaradi obsežnosti ne objavljamo.

V opisu kakovosti življenja v Sloveniji, ki sledi v tem dokumentu, pri obravnavi posameznega indeksa v oklepaju navajamo številko zemljevida, na katerega se opis sklicuje. Tako smo skušali povečati preglednost in povezanost med besedilom in zemljevidi.

sestavljene indeksi na ravni dimenzij

osebna sfera

socio-ekonomska sfera

okoljska sfera

Slika 2

Barvne palete in njihova povezava s sferami in dimenzijami

2 Teritorialna kakovost življenja v Sloveniji

Pri ocenjevanju kakovosti življenja v Sloveniji smo uporabili metodologijo, razvito v okviru projekta ESPON QoL (Sessa et al., 2020). Z izbiro kazalnikov, zbiranjem podatkov in z uporabo razpoložljivega Excelovega orodja za odločevalce smo pridobili širok nabor kazalnikov, ki zagotavljajo ustrezne informacije o določenih temah. Na podlagi posameznih kazalnikov je Excelovo orodje izračunalo sestavljene indekse na ravneh enaindvajsetih subdomen, devetih domen in treh dimenzij, v končni fazi pa tudi indeks teritorialne kakovosti življenja.

2.1 Kakovost življenja v Sloveniji iz evropske perspektive

Sestavljeni indeks teritorialne kakovosti življenja (TQoL, Sessa et al., 2020) ob nekoliko drugačnem naboru kazalnikov na evropski ravni kaže nadpovprečno kakovost življenja v nordijskih državah, Združenem kraljestvu in Nemčiji, Avstriji in Švici ter posebej slabe razmere v južni, jugovzhodni in vzhodni Evropi (1). Regije Zahodne Slovenije imajo v evropskem merilu nadpovprečno visok indeks teritorialne kakovosti življenja, pri čemer je indeks najvišji v obalno-kraški statistični regiji, sledijo ji osrednjeslovenska regija, medtem ko je vzhodni del države nekoliko pod evropskim povprečjem, z najnižjim indeksom TQoL v savinjski regiji.

Na področju materialnih razmer, ki vključujejo stanovanjsko problematiko, infrastrukturo, javne in zasebne storitve, mobilnost, poveztljivost, potrošniško izbiro, družbeno in kulturno življenje ter zeleno okolje, je celotna Slovenija nad evropskim povprečjem, zlasti na račun kakovostnega okolja in socioekonomskih dejavnikov, slabše pa so razmere na področju osebnih dejavnikov.

Druga dimenzija, zdravje, gmotni položaj in varnost, se osredotoča na osebno zdravje in varnost, zdrava gospodarstva in družbo ter zdravo okolje. Tu je najboljša slika v osrednji Evropi (Švica, Avstrija, Nemčija, države Beneluxa, tudi v velikem delu Slovenije), v večini nordijskih državah in v večjem delu Združenega kraljestva in Francije. Na drugi strani so razmere slabe v vzhodni in jugovzhodni Evropi, južni Italiji in južni Španiji. Med slovenskimi regijami jih je pet pod evropskim povprečjem (savinjska, zasavska, posavska, podravska in pomurska), vse so del regije Vzhodna Slovenija na ravni NUTS 2, medtem ko regija jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjska regija, ki prav tako spadata v Vzhodno Slovenijo NUTS 2, presegata evropsko povprečje predvsem zaradi kazalnikov zdravega okolja in podnebnih sprememb.

V nasprotju s prvima dvema dimenzijama je slika pri dimenziji samopodoba ter vključenost v družbo in okolje skoraj nasprotna. V ospredju so še vedno nordijske države, poleg njih pa tudi Švica, Grčija, Španija, Irska, Združeno kraljestvo in Poljska. V Sloveniji sestavljeni kazalnik - ki predstavlja samopodobo, samoaktualizacijo, družbeno pripadnost in medosebno zaupanje, zaupanje v institucije, ekosistemske storitve in biodiverzitetu - kaže na nekoliko nadpovprečne razmere v kohezijski regiji Zahodna Slovenija in podpovprečne razmere v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija, zlasti v podravske in pomurske regiji.

Na ravni domen je pozitivne razmere mogoče zaznati le v okoljski sferi (vključenost v okolje), medtem ko so v osebni in socio-ekonomski sferi razmere dosti bolj zaskrbljujoče, saj so vse slovenske regije precej pod evropskim povprečjem.

2.2 Kakovost življenja v Sloveniji na regionalni in občinski ravni

Analiza, ki smo jo za Slovenijo izdelali s pomočjo programa ESPON QoL (Sessa et al., 2020), vendar z nekoliko drugačnimi kazalniki in z najnovejšimi razpoložljivimi podatki, potrjuje delitev države na zahodni del z višjo teritorialno kakovostjo življenja in vzhodni del z nižjo, v primerjavi z evropsko ravno pa lahko zaznamo razlike v razporeditvi posameznih regij.

Regija z najvišjo kakovostjo življenja je gorenjska regija, sledi ji osrednjeslovenska regija. Regiji z najnižjo teritorialno kakovostjo življenja sta zasavska in pomurska regija.

Na občinski ravni indeks teritorialne kakovosti življenja potrjuje delitev na zahodni del države z višjo kakovostjo življenja in na vzhodni del države z nižjo kakovostjo življenja (2). Med desetimi najuspešnejšimi občinami glede na teritorialno kakovost življenja jih je šest v gorenjski regiji, tri v osrednjeslovenski regiji in ena v goriški regiji. Nasprotno pa je med desetimi najslabšimi občinami po teritorialni kakovosti življenja sedem občin v podravske regiji, dve v savinjske regiji in ena v pomurske regiji.

Kakovostna infrastruktura, ugoden dostop do izobraževalnih, zdravstvenih, kulturnih in drugih javnih storitev ter mobilnosti, digitalna poveztljivost, možnosti za potrošnjo in dostop do zelenih površin, ki predstavljajo materialne razmere (3), so zlasti dobre v osrednjeslovenski regiji, najslabše materialne razmere pa so v zasavski regiji. To jasno kaže na zgostitev ustanov in gospodarske moči

v osrednjeslovenski regiji, zlasti v Ljubljani. Ta regija se najbolje odreže z vidika osebnih dejavnikov in socio-ekonomskih dejavnikov, ima pa povprečne vrednosti pri okoljskih dejavnikih.

Na ravni občin lahko tu zasledimo veliko heterogenost. Medtem ko pri domenah osebni dejavniki (4) in socio-ekonomski dejavniki (5) v pozitivni smeri izstopajo večja urbana središča, so pri okoljskih dejavnikih (6) v ospredju hribovita in gozdnata območja.

V dimenziji zdravje, gmotni položaj in varnost (7), ki zajema osebno zdravje in varnost, zdrava gospodarstvo in družbo ter zdravo okolje, dosegajo najvišje indekse gorenjska, osrednjeslovenska in obalno-kraška regija. Podpovprečna uspešnost primorsko-notranjske regije nekoliko odstopa od tipičnega vzorca vzhod-zahod; vzhodne regije so v tej dimenziji namreč pod povprečjem, zlasti zasavska in savinjska regija, kjer je sestavljeni indeks najnižji.

Nadaljnje razlike med območji se pokažejo, če na zdravje, gmotni položaj in varnost gledamo z vidika treh sfer. V osebni sferi, to je v domeni osebnega zdravja in varnosti (8), so najuspešnejša območja večjih urbanih središč in njihovih zaledij (Ljubljana, Maribor in Koper), medtem ko je v drugih regijah, z izjemo slabše kotirajočih zasavske in posavske regije, stanje primerljivo.

V domeni zdrava gospodarstvo in družba (9) je presenečenje obalno-kraška regija, ki zaostaja za ostalimi regijami v zahodnem delu države. Najšibkejša razmera so v pomurski regiji na skrajnem vzhodu države. Najvišji indeks imajo občine ob osi severozahod-jugovzhod in povezuje občine gorenjske in osrednjeslovenske regije ter regije jugovzhodna Slovenija.

Na področju zdravja okolja (10) je slika obrnjena, saj imajo boljše razmere zlasti pomurska, posavska in koroška regija, najslabše razmere pa so v savinjski in osrednjeslovenski regiji. Na ravni občin lahko pri zdravju

okolja v pozitivni smeri izpostavimo občine na Goriškem, v Slovenskih goricah, v Halozah, Posotelju, na Pohorju, Krasu, ter del notranjskih in dolenskih občin.

Dimenzija samopodoba ter vključenost v družbo in okolje (11) kaže na izjemen položaj primorsko-notranjske regije, zlasti na področju vključenosti v družbo in okolje. Goriška in gorenjska regija se uvrščata na drugo in tretje mesto. V vzhodnem delu države je nekoliko nad povprečjem koroška regija, medtem ko imajo podravska, pomurska in savinjska regija najnižji sestavljeni indeks v tej dimenziji. Med občinami najvišje vrednosti dosegajo zlasti občine na Gorenjskem ter na posameznih območjih zahodne Slovenije, medtem ko dosegajo najslabše vrednosti občine v podravski in pomurski regiji. Vendar pa so tudi tu velike razlike med tremi sferami oziroma domenami.

V domeni osebnostne rasti (12) se kaže delitev Slovenije na dve kohezijski regiji (NUTS 2), kjer imajo regije Vzhodne Slovenije precej nižje vrednosti v primerjavi s precej višjimi vrednostmi indeksa v regijah Zahodne Slovenije. Visoke vrednosti v tej domeni zasledimo v večini občin osrednjeslovenske, gorenjske, goriške in obalnokraške regije, deloma pa tudi v regiji jugovzhodna Slovenija, medtem ko so vrednosti za občine v vzhodnem delu države veliko nižje.

Pri domenah vključenost v družbo in vključenost v okolje je obakrat na prvem mestu primorsko-notranjska regija. V primeru vključenosti v družbo (13) sledi osrednjeslovenska regija, zlasti občine v okolici Ljubljane, v manjši meri pa tudi občine v pomurski, posavski, primorsko-notranjski in gorenjski regiji. Najslabše stanje je v obalno-kraški regiji in regiji jugovzhodna Slovenija, na ravni občin je stanje slabo zlasti na Kočevskem in v Beli krajini, v Mariboru in okolici, v spodnji Savinjski dolini, na zahodu pa zlasti na Idrijsko-cerkljanskem.

Pri vključenosti v okolje (14) primorsko-notranjski regiji sledi koroška regija, na repu pa so pomurska, podravska in osrednjeslovenska regija. Zlasti je izpostavljena vloga hri-

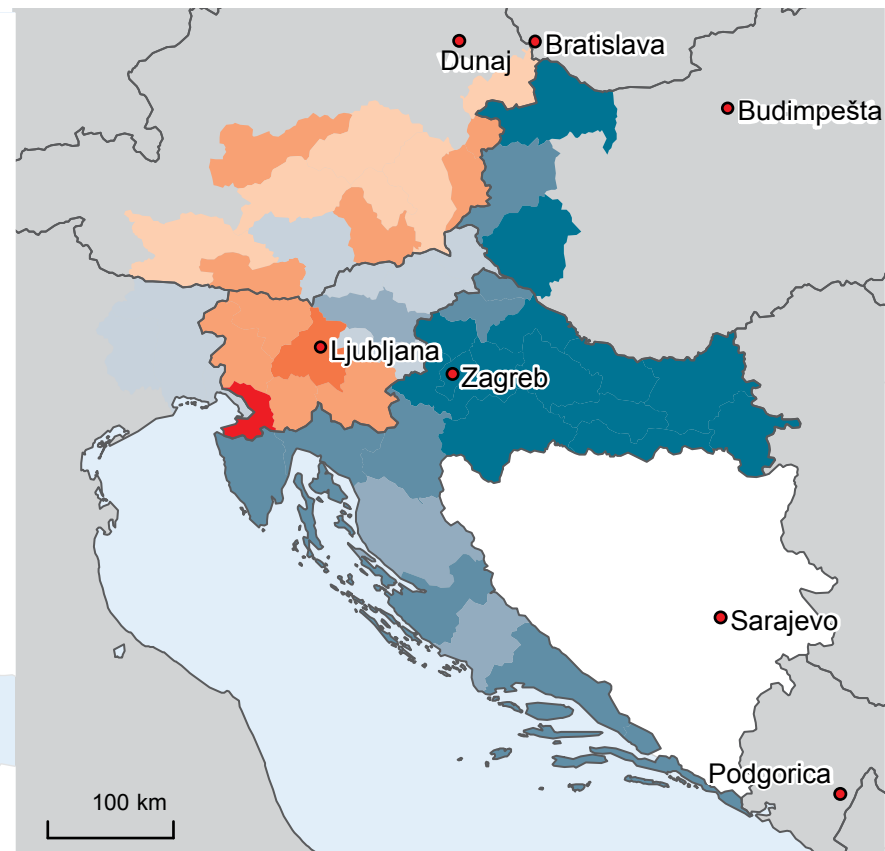
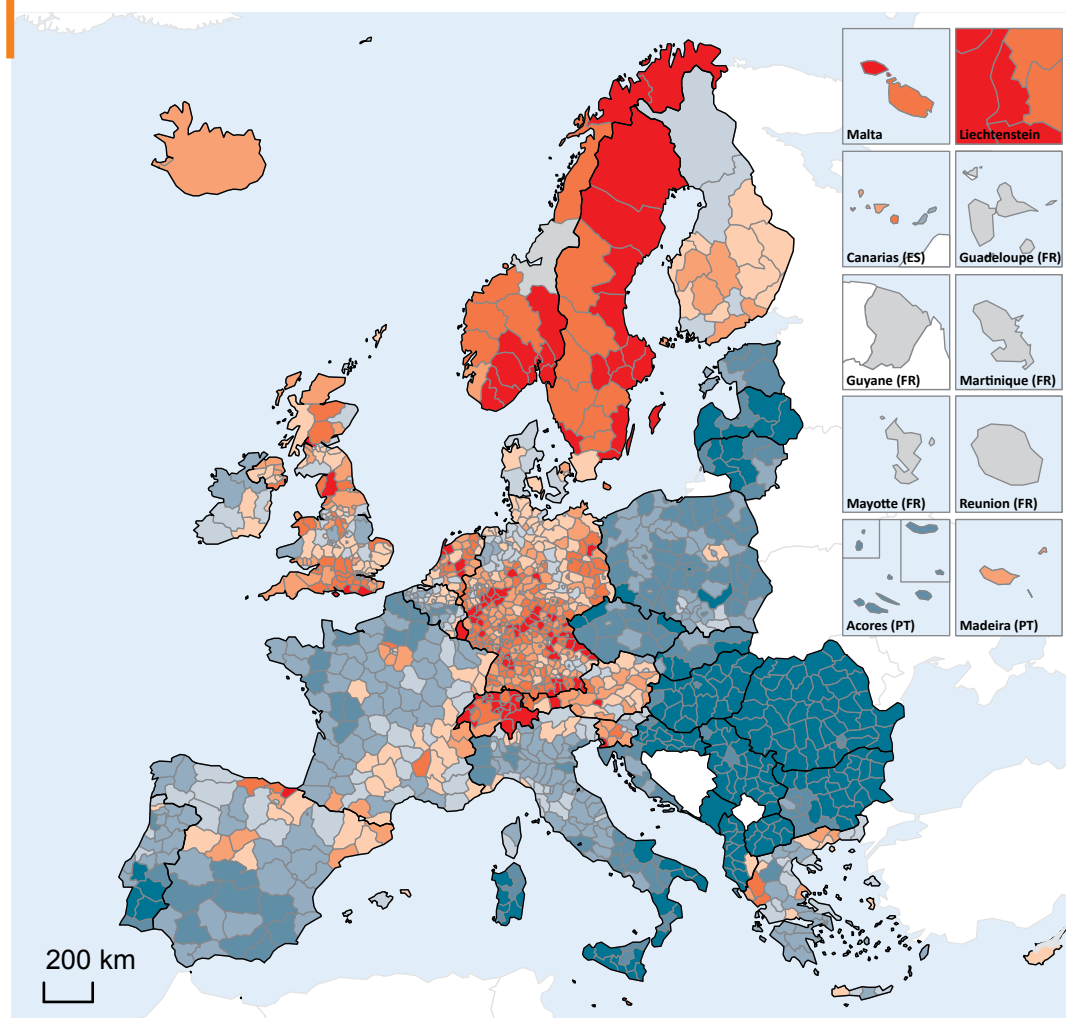
bovitih, močno pogozdenih območij na eni strani, ki imajo nadpovprečne vrednosti sestavljenega indeksa, ter ravnin z urbaniimi naselji in intenzivnim kmetijstvom na drugi strani, ki imajo nižje vrednosti sestavljenega indeksa.

Atlas kakovosti življenja v Sloveniji

Zemljevid 1

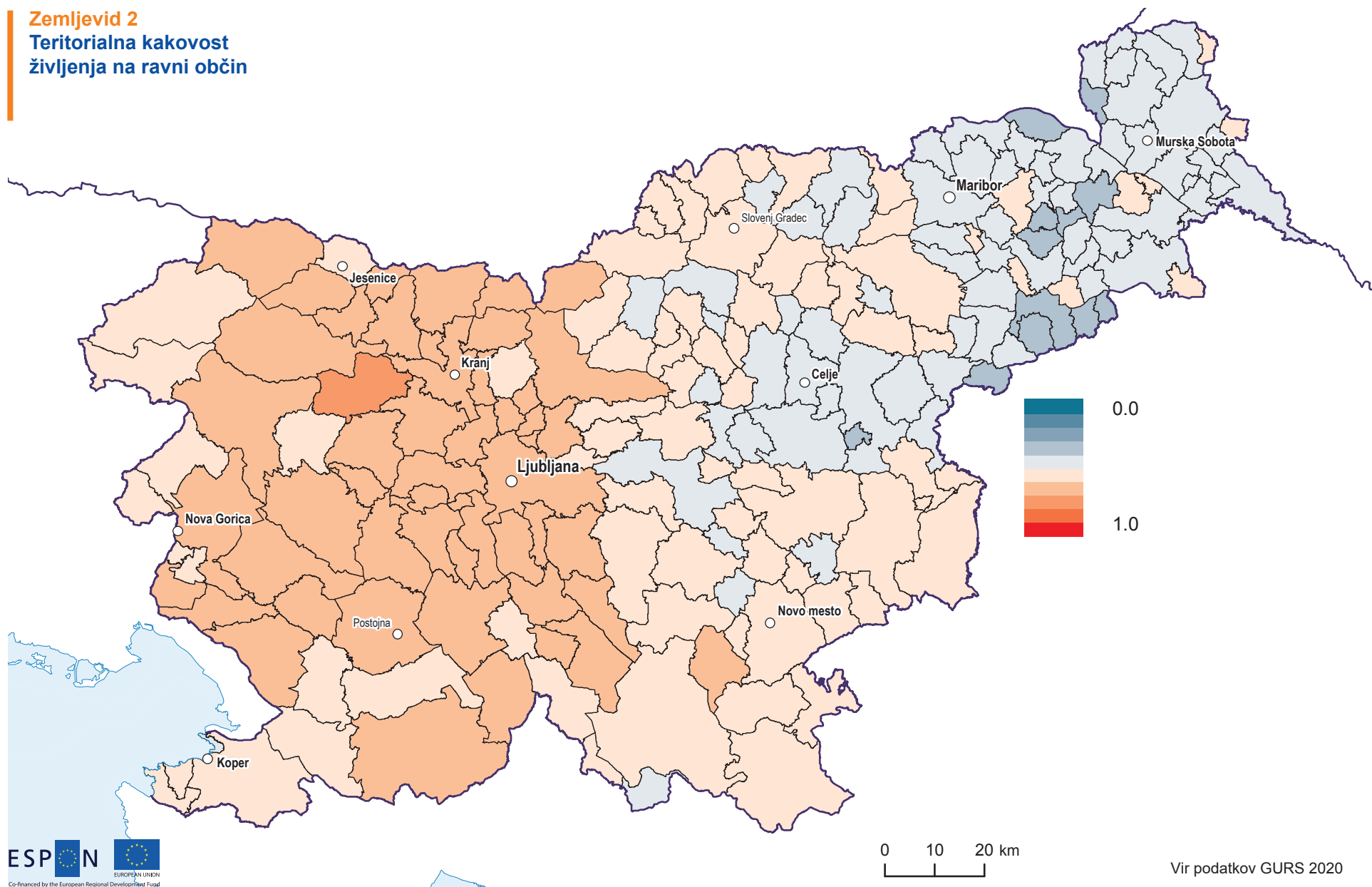
Indeks teritorialne kakovosti življenja

Indeks

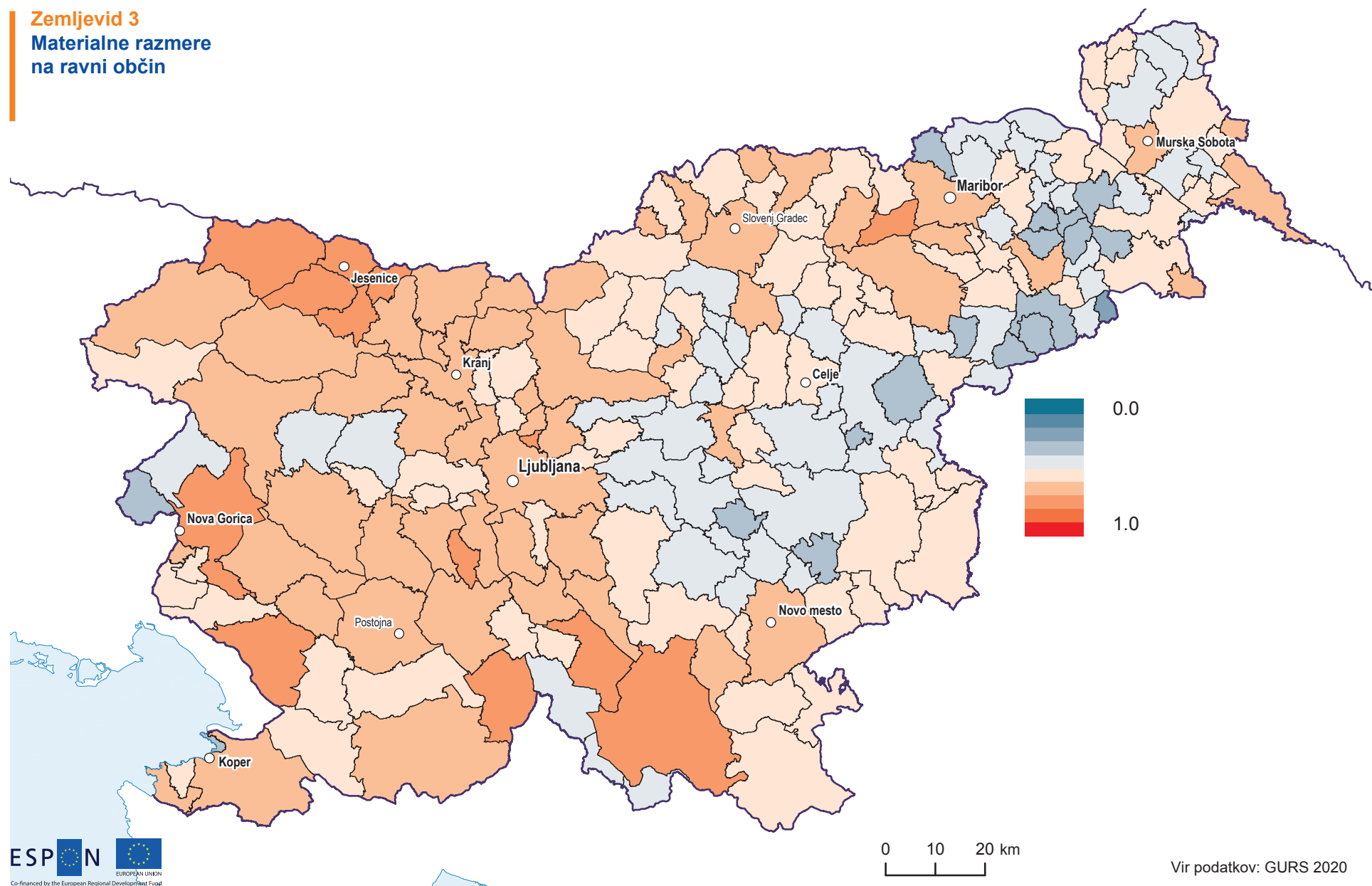
< 0.425	0.475 - 0.525	0.55 - 0.575	0.60 - 0.625
0.425 - 0.475	0.525 - 0.55	0.575 - 0.60	> 0.625

Zemljevid 2
Teritorialna kakovost
življenja na ravni občin

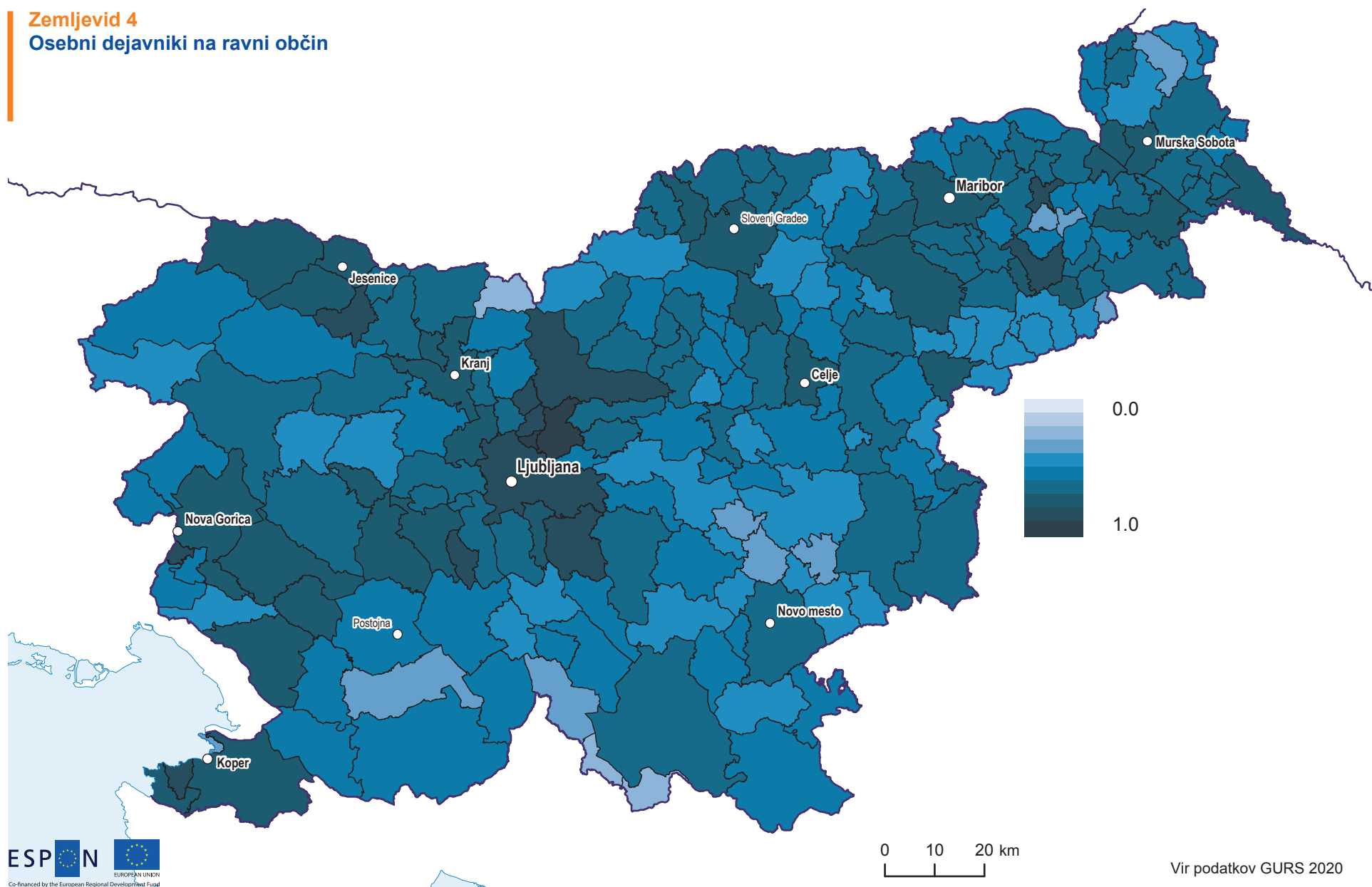
Zemljevid 3

Materialne razmere na ravni občin

Zemljevid 4

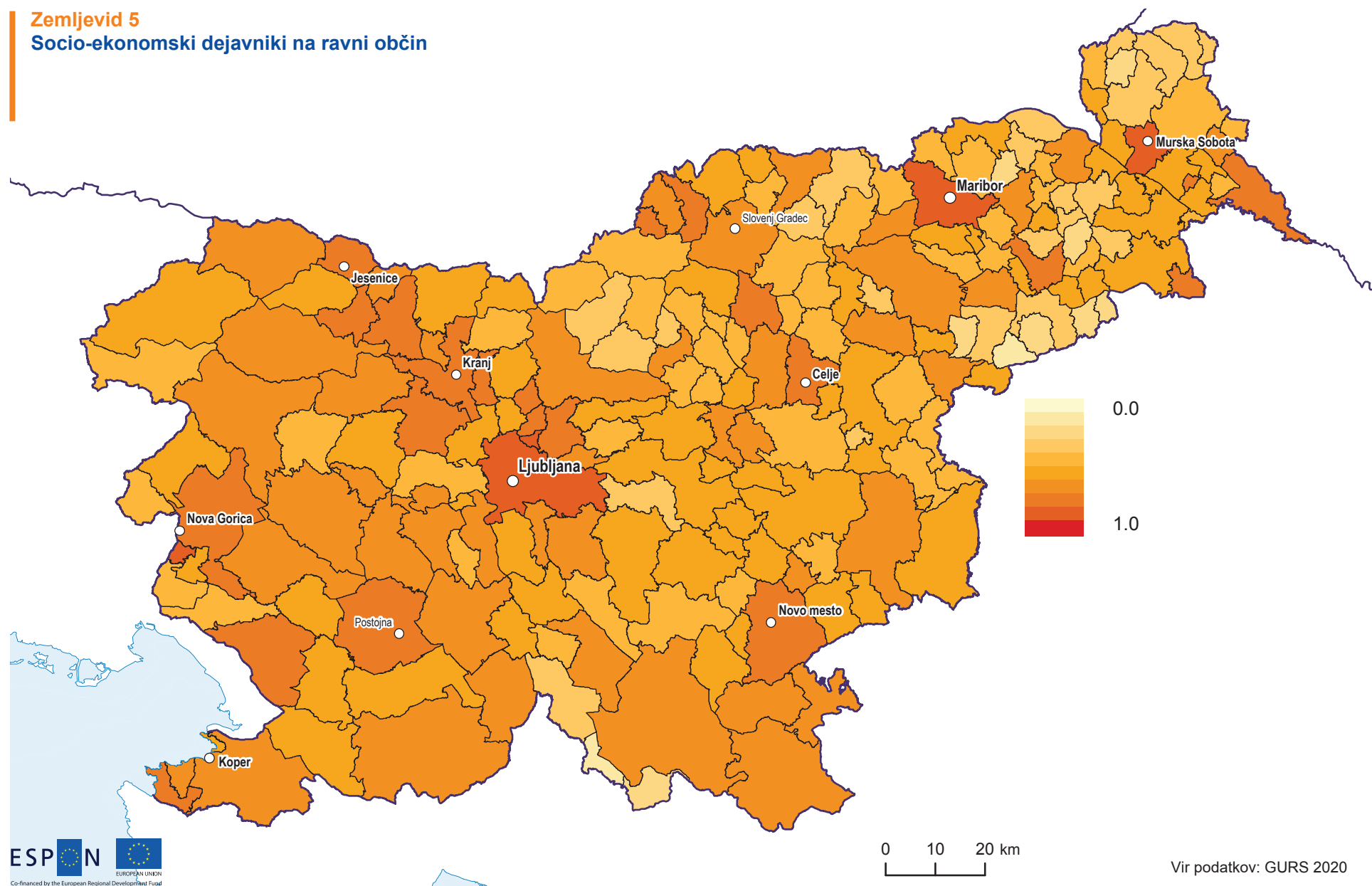
Osební dejavníki na ravni občin

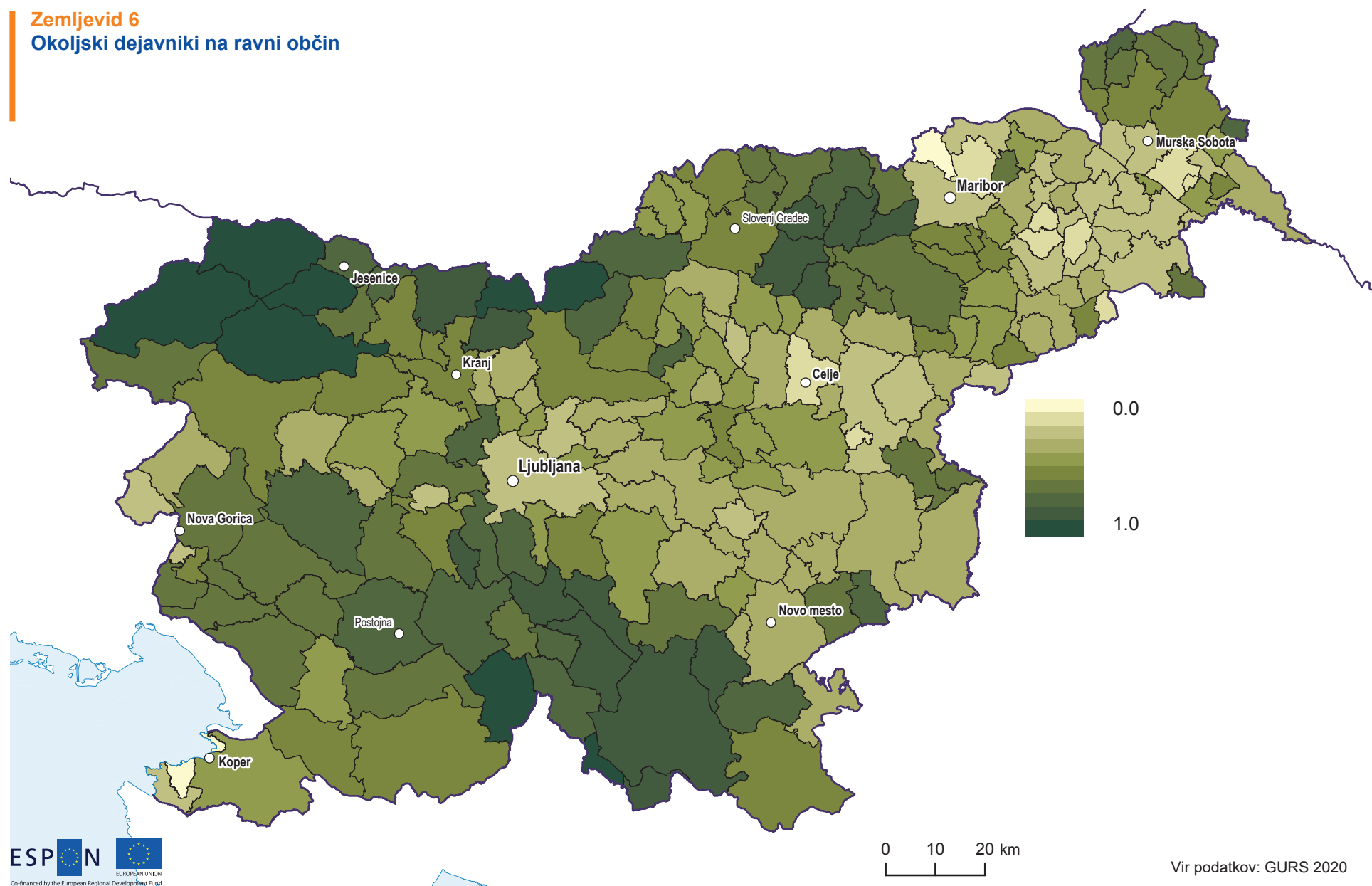
Vir podatkov GURS 2020

Zemljevid 5

Socio-ekonomski dejavniki na ravni občin

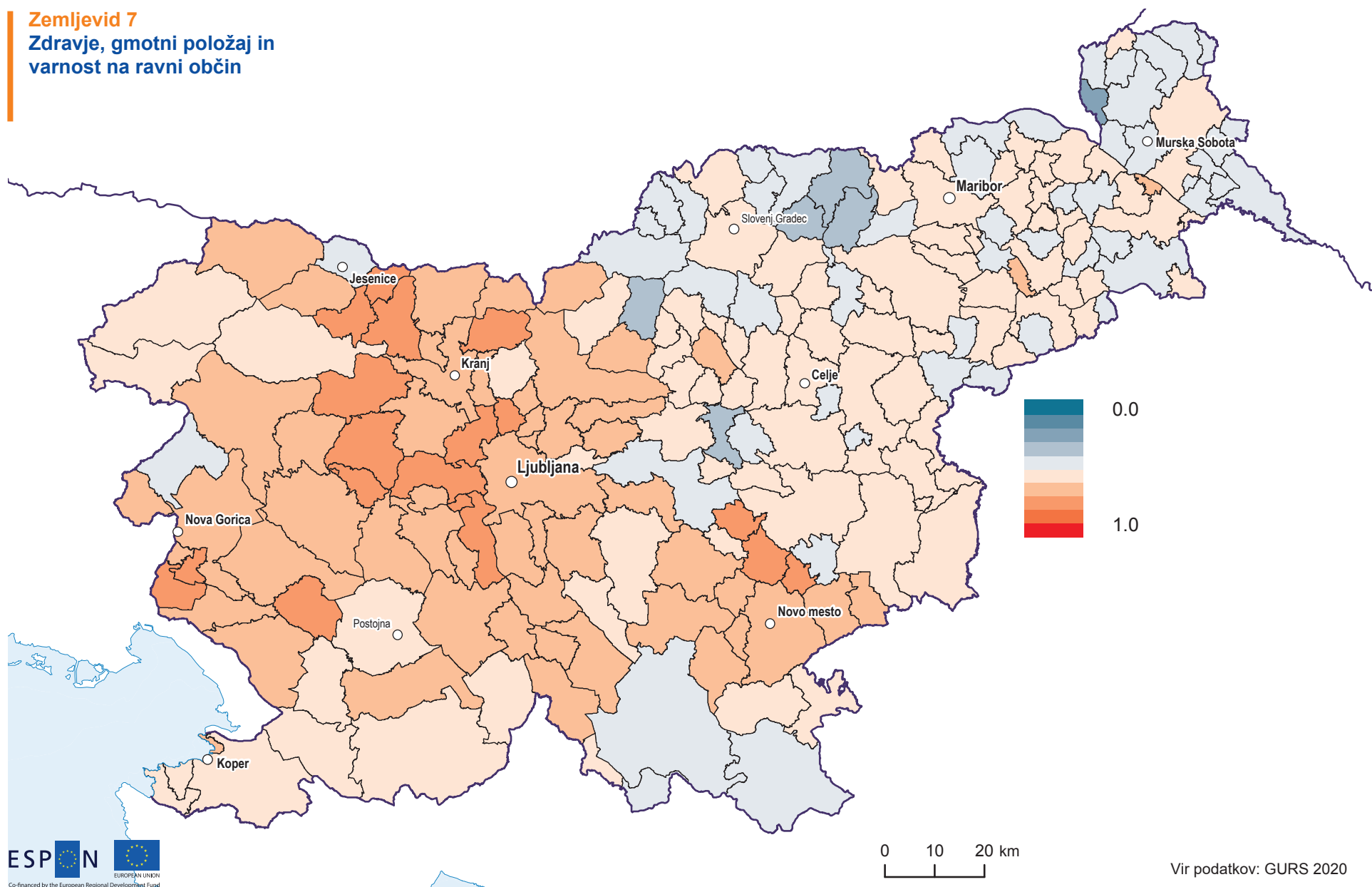
Zemljevid 6
Okoljski dejavniki na ravni občin

Vir podatkov: GURS 2020

Zemljevid 7

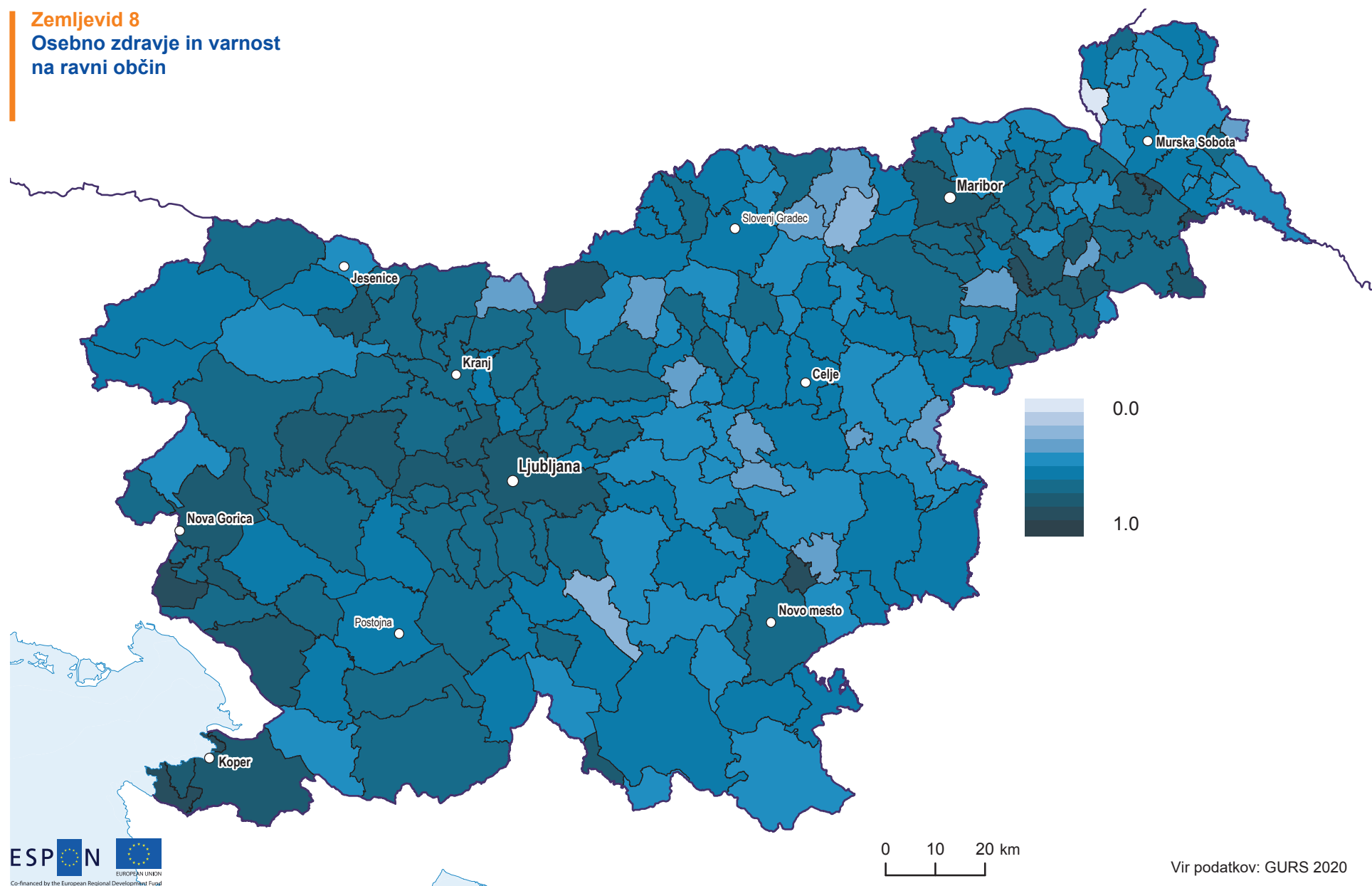
Zdravje, gmotni položaj in
varnost na ravni občin

0 10 20 km

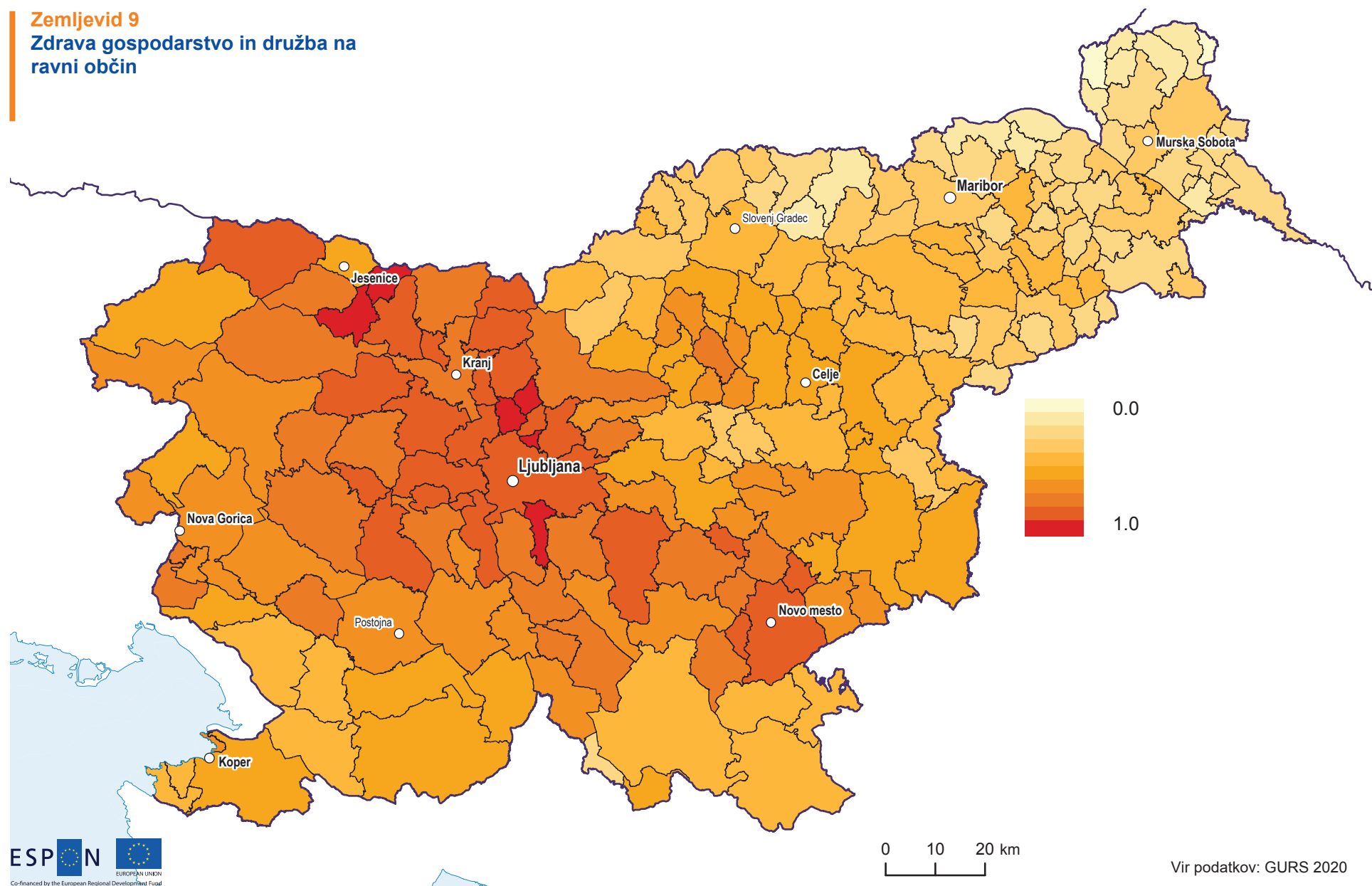
Vir podatkov: GURS 2020

Zemljevid 8
Osebnno zdravje in varnost
na ravni občin

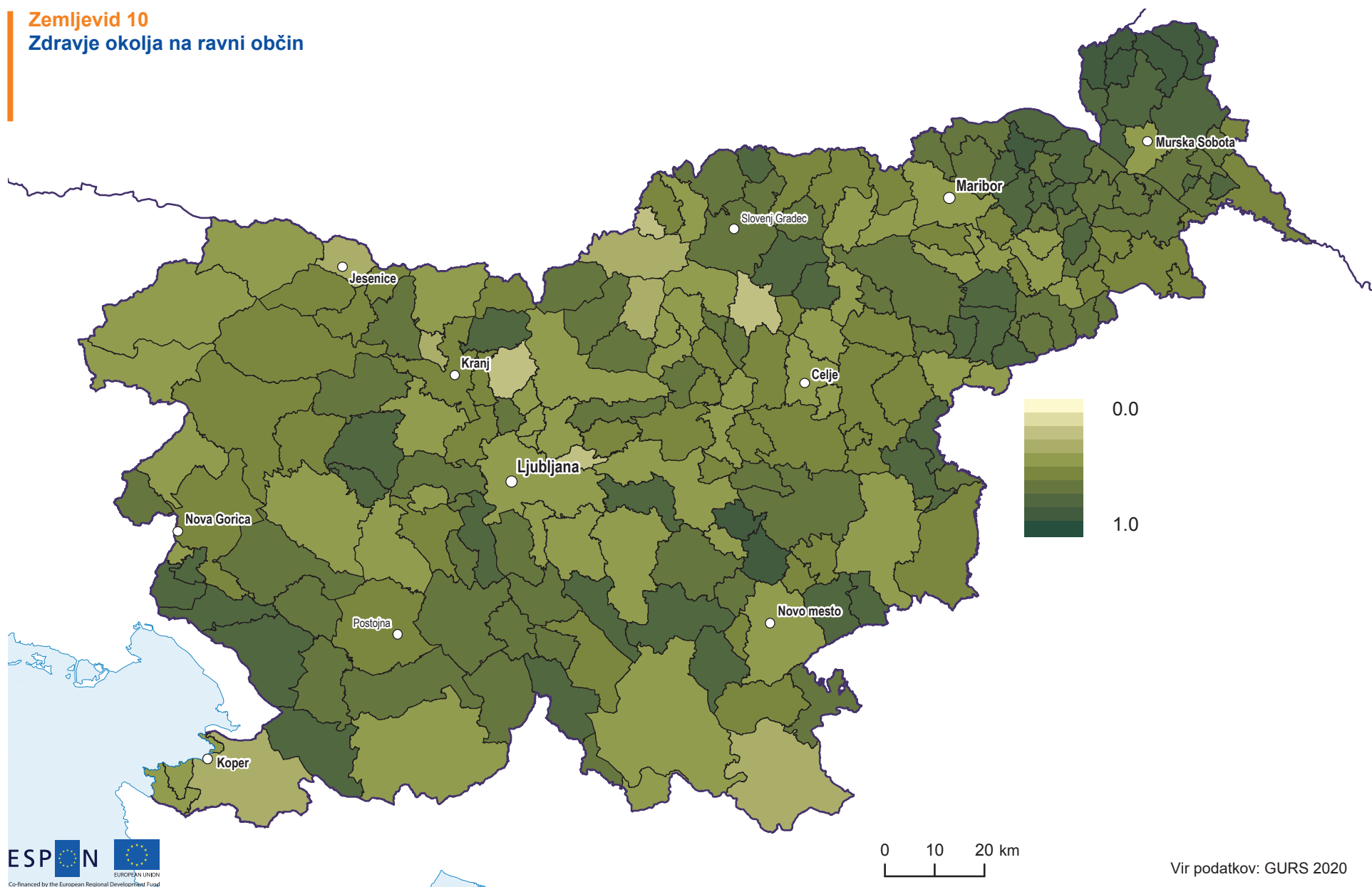

Zemljevid 9

Zdrava gospodarstvo in družba na ravni občin

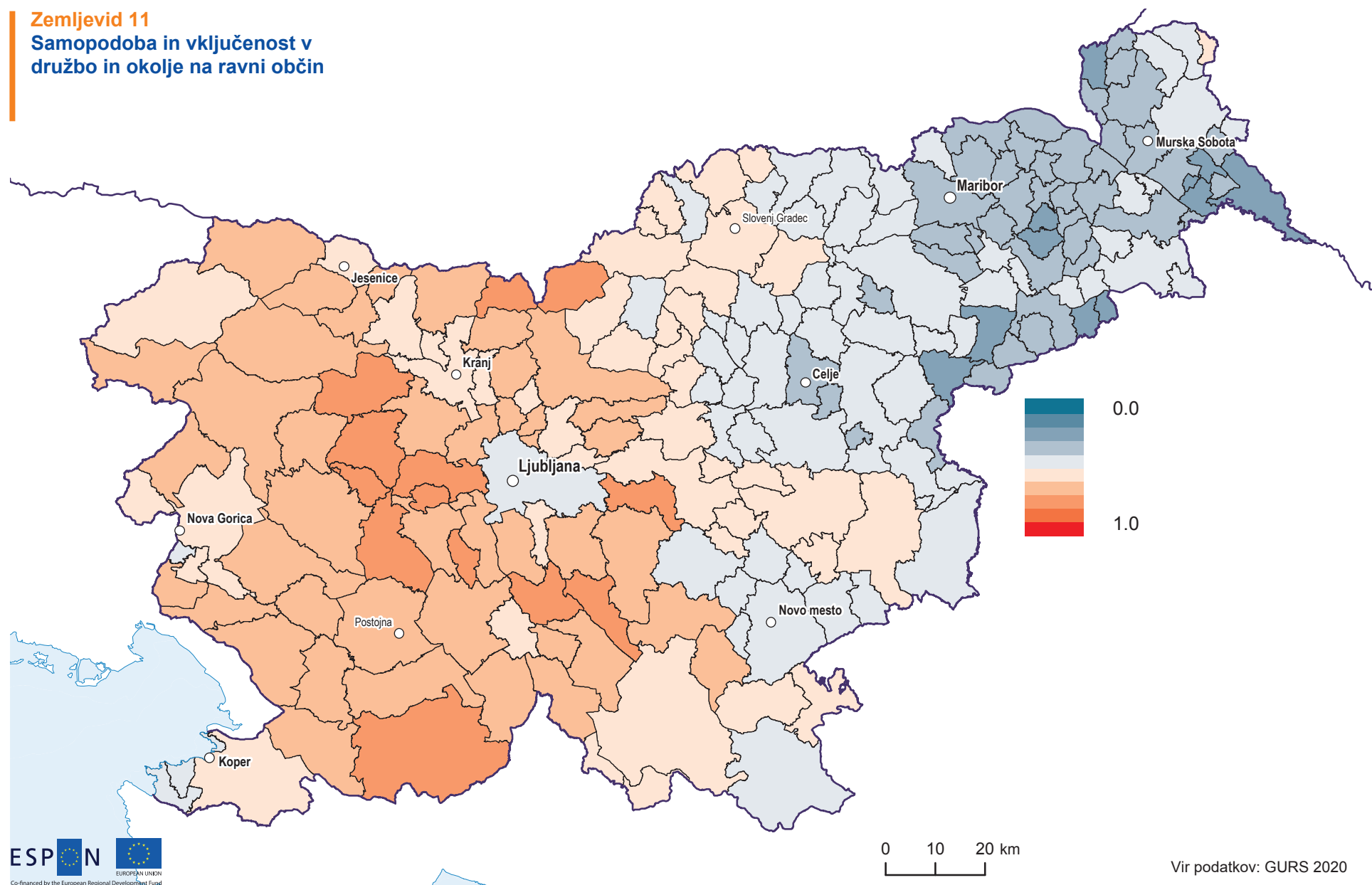

Zemljevid 10
Zdravje okolja na ravni občin

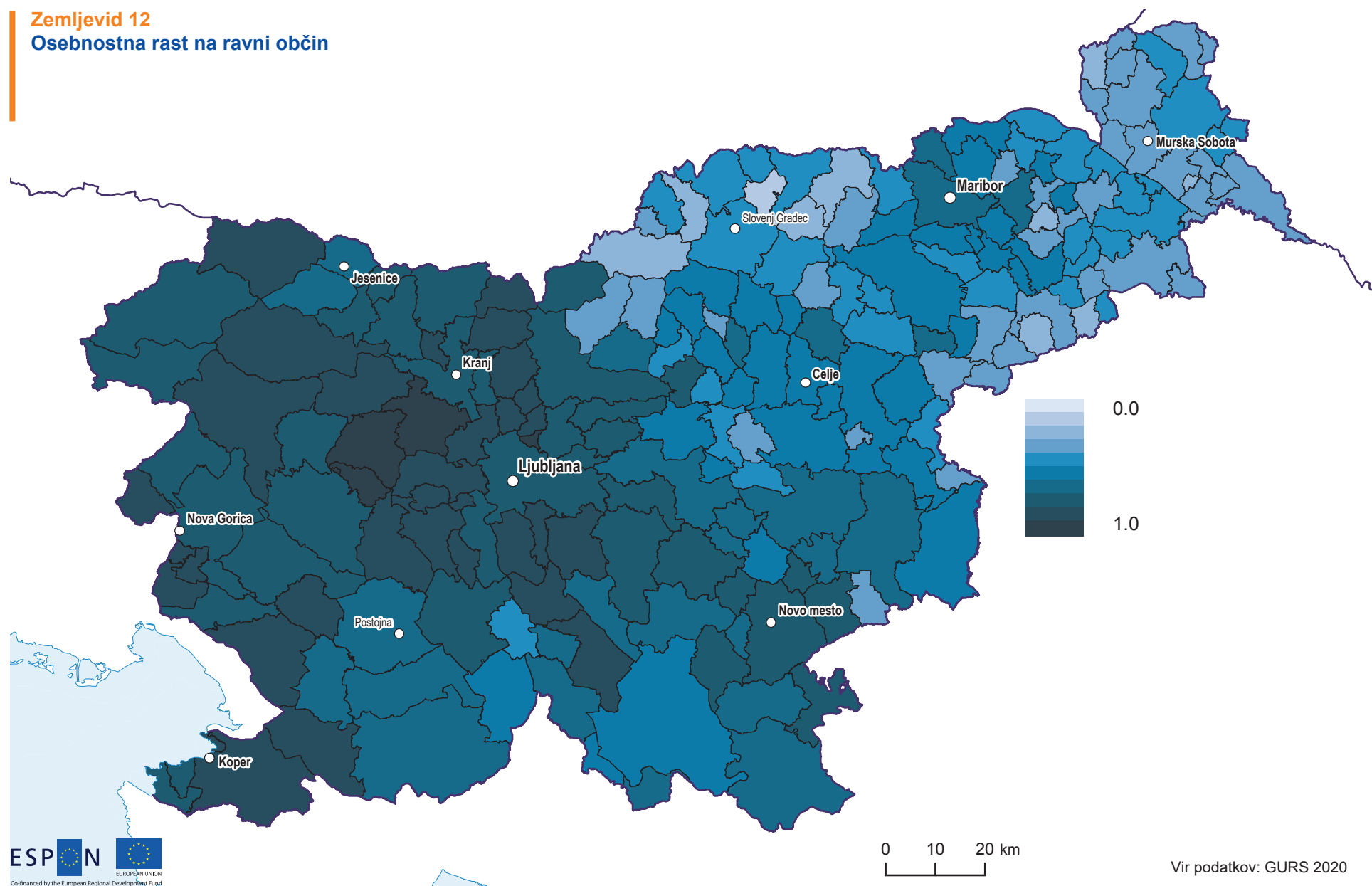
Zemljevid 11

Samopodoba in vključenost v
družbo in okolje na ravni občin

Zemljevid 12

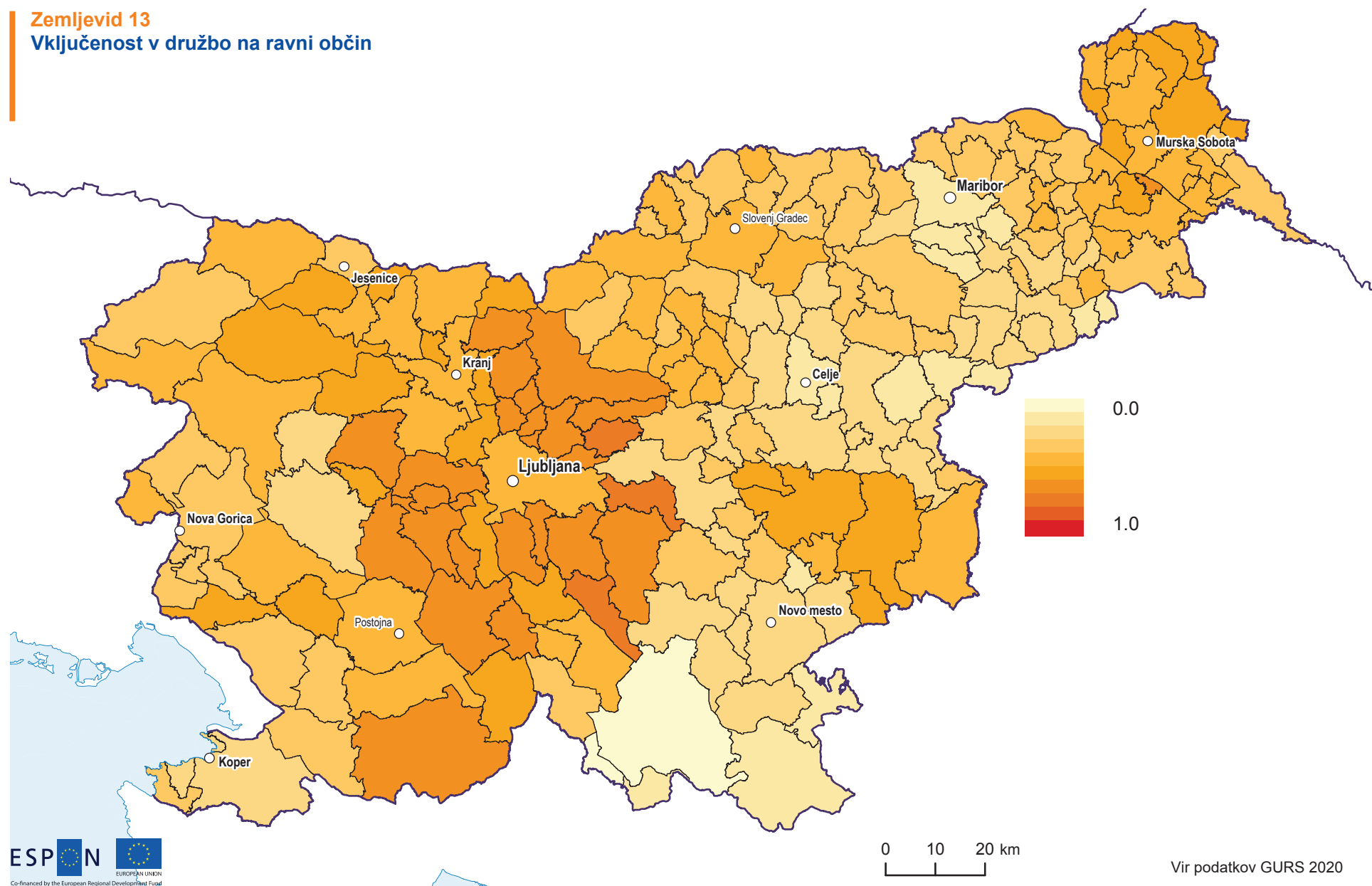
Osebnostna rast na ravni občin

Vir podatkov: GURS 2020

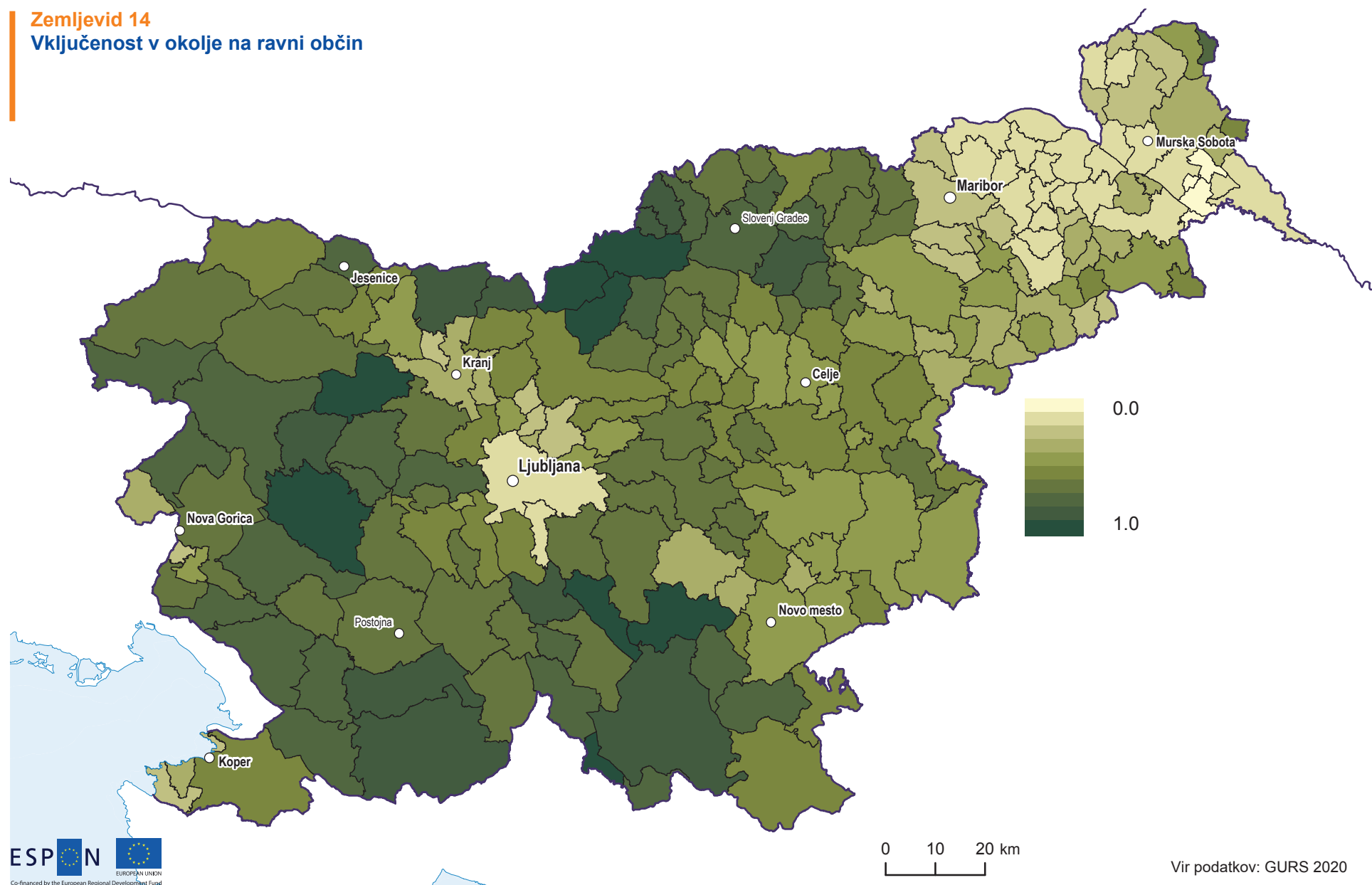
Zemljevid 13

Vključenost v družbo na ravni občin

Zemljevid 14

Vključenost v okolje na ravni občin

2.3 Kakovost življenja v Sloveniji na ravni subdomen

Sestavljeni kazalnik subdomene **stanovanjske razmere**, temelječ na i) povprečni uporabni površini naseljenega stanovanja in ii) deležu prebivalcev v stanovanjih, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje, kaže na boljše stanje v občinah severne Slovenije. Leta 2018 je bilo povprečje 85,5 m² z 2,9 prebivalca na stanovanje (15), pri čemer so med občinami velike razlike. Najmanjša uporabna površina stanovanj je bila v nekaterih v preteklosti močno industrializiranih središčih (v zasavski, pomurski in savinjski regiji), na podeželju pa je površina praviloma večja, zlasti v občinah z močnim odseljevanjem prebivalcev (Nared et al., 2019). Leta 2019 je bilo na javno kanalizacijo priključenih več kot 80 % prebivalcev aglomeracij, v pomurski in koroški regiji pa več kot 90 % prebivalcev. Delež se v vseh regijah stalno povečuje, saj se javno kanalizacijsko omrežje gradi skoraj v vseh občinah. V nekaterih občinah so priključena skoraj vsa stanovanja. Po letu 2012 se je delež priključenih najhitreje povečal v pomurski in podravski regiji. Jugovzhodna Slovenija je imela najnižji delež priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje.

Indeks **zdravstvo** je bil sestavljen iz i) kazalnika razpoložljivosti bolniških postelj na 100.000 prebivalcev in ii) dostopnosti do zdravstvenih ustanov na primarni ravni. Sestavljeni indeks je pokazal zelo centraliziran dostop do zdravstvenega varstva, najlažji dostop je bil iz občin v okolici glavnega mesta, boljše dostopnost pa so imele še občine v okolici Maribora in občine v zahodni Sloveniji (večina občin v obalno-kraški in goriški regiji z izjemo nekaterih obmejnih občin). Najslabšo dostopnost so imele občine v jugovzhodni Sloveniji, posavski, primorsko-notranjski in pomurski regiji. Geografska dostopnost do zdravstvenega varstva je odvisna od pro-

metnega omrežja, lokacije centrov primarnega zdravstvenega varstva in razporeditve prebivalstva. Geografska dostopnost je bila upoštevana v smislu časa, potrebnega za dostop do izvajalca zdravstvenih storitev na primarni ravni. Pri tem je bil uporabljen kazalnik delež prebivalcev, ki živijo do deset minut vožnje od centra primarnega zdravstvenega varstva. Dostopnost je dobra v občinah v bližini regionalnih središč in blizu avtocestnega omrežja. Po drugi strani pa je dostopnost precej slabša v obmejnih občinah, zlasti v severovzhodni Sloveniji.

Z vidika **izobraževanja** smo preučili mrežo izobraževalnih ustanov ter vsaki ozemeljski enoti določili najvišjo stopnjo izobrazbe, ki jo je mogoče tam doseči (javna univerza, visoka šola, fakulteta ali akademija, srednja šola, devetletna osnovna šola ali podružnična osnovna šola). Visokošolske ustanove so zlasti zgoščene v regionalnih središčih, medtem ko imajo nekatere manjše občine le podružnične osnovne šole. Po pričakovanjih naj bi vsaka občina imela devetletno osnovno šolo. Mreža osnovnih šol je dobro razvita po vsej državi, čeprav bi bilo mogoče izboljšati dostopnost, zlasti na nekaterih obmejnih ali redko poseljenih območjih. Podatki o dostopnosti osnovnih šol namreč kažejo, da v nekaterih občinah v oddaljenosti desetih minut vožnje od šole živi manj kot 50 % prebivalcev. To so večinoma občine, kjer so le podružnične osnovne šole, razmere pa niso veliko boljše v nekaterih večjih občinah na Goriškem, Gorenjskem in v jugovzhodni Sloveniji.

Področje **prometa** smo vrednotili z i) dostopnostjo do prometne infrastrukture (delež prebivalcev, ki lahko v desetih minutah pride do hitre ceste ali avtoceste) in ii) dostopnostjo do javnega potniškega prometa (delež prebivalcev, ki živijo največ 1 km od postajališča javnega prevoza z zadostno in primerno pogostostjo voženj, po oceni vsaj osem parov voženj na dan; 16). Občine z najslabšo dostopnostjo do javnega potniškega prometa

so predvsem občine na obmejnih območjih v goriški regiji (na primer Bovec, Brda in Komen), jugovzhodni Sloveniji (na primer Kostel, Osilnica, Loški Potok, Bloke in Sodražica) in pomurski regiji (na primer Hodoš, Šalovci in Gornji Petrovci). Slabo povezane z javnim potniškim prometom so tudi nekatere občine v bližini Ljubljane, predvsem zaradi nizke gostote poselitve (npr. Šmartno pri Litiji).

Slabšo dostopnost do hitre ceste ali avtoceste imajo gorska območja, obmejna območja, območja z nizko gostoto in razpršeno poselitvijo ter območja s strožimi okoljevarstvenimi zahtevami. Med najslabše prometno dostopne občine v Sloveniji spadajo Kobarid, Bovec, Tolmin in Komen na zahodu ter Ribnica, Podvelka, Lovrenc na Pohorju, Šalovci in Gornji Petrovci na severu. Manj dostopne so tudi nekatere obmejne občine na jugovzhodu (npr. Osilnica in Loški Potok) in vzhodno od Ljubljane, v hribovitem Posavju (npr. Sevnica in Laško).

Sestavljeni kazalnik **digitalna povezljivost**, ki razvršča slovenske regije in občine na podlagi i) deleža gospodinjstev z optično širokopasovno povezavo zelo visoke zmogljivosti in ii) deleža gospodinjstev, ki jim ponudniki storitev zaradi pomanjkanja ekonomskega interesa ne zagotavljajo širokopasovnega interneta, kaže boljše rezultate v osrednjeslovenski, primorsko-notranjski in gorenjski regiji ter razmeroma kritično stanje v redkeje poseljenih koroški, goriški, pomurski, podravski in posavski regiji. Posebej ranljiva so obmejna območja v vzhodnem delu Slovenije, v goriški in savinjski regiji.

Subdomeno **delo** smo preučili z dvema kazalnikoma: i) zaposlene osebe (brez kmetov), katerih delovno mesto je v občini njihovega stalnega prebivališča, in ii) indeks delovne migracije. Sestavljeni indeks je pokazal, da so delovne priložnosti veliko večje v občinah v zahodni Sloveniji, zlasti Ljubljani, kot v vzhodni Sloveniji. Ljubljana je bila v ospredju tudi pri številu dnevnih migrantov, ki se tja vozijo na delo, sledi Maribor. Mobilnostni tokovi v Ljub-

ljano kažejo, da je ta zelo delovno usmerjena občina. Druge delovno usmerjene občine so tiste, kjer število delovnih mest vsaj za 16 % presega število delovno aktivnih oseb, ki v njih živijo (SURS, 2021). Takšnih občin je bilo v letu 2020 šestnajst. Med njimi je posebej izstopala Občina Trzin s trikrat več delovnih mest, kot v njej živi delovno aktivnih oseb (Bernot, 2021).

Sestavljeni indeks **tržne storitve** temelji na dveh vrstah podatkov: i) površini restavracij, barov in trgovin na prebivalca (17) ter ii) deležu prebivalcev, ki živijo v petih minutah vožnje od bankomata. Na ravni občin je bil indeks najvišji v Ljubljani in regionalnih središčih, kot so Maribor, Celje, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Kranj, Jesenice, Postojna, Koper in Slovenj Gradec, ter v občinah Slovenske Istre. Nekoliko višji indeks imajo tudi nekatere občine ob avtocestah (tj. občine na relaciji Ljubljana–Postojna, Ljubljana–Jesenice in Celje–Maribor) ali hitrih cestah (tj. na relaciji Celje–Slovenj Gradec). Najnižji sestavljeni indeks imajo obmejna območja (Goričko, Haloze) ter posamezna pretežno podeželska območja, na primer občine zahodno od Ljubljane: Cerkno, Gorenja vas-Poljane in Dobrova-Polhov Gradec.

Sestavljeni indeks **kulturne dobrine** vključuje dva kazalnika: i) število enot javne infrastrukture v kulturi in ii) število obiskov javnih knjižnic na potencialnega uporabnika. Na občinski ravni sestavljeni indeks kulturnih dobrin kaže boljše vrednosti v zahodni Sloveniji in delu pomurske regije, v občinah z madžarsko manjšino, verjetno zaradi vzporednih slovenskih in madžarskih institucij. Razen omenjenega učinka madžarske manjšine in ustrezno večjega števila enot javne infrastrukture na prebivalca na skrajnem vzhodu države ni drugih pomembnih teritorialnih vzorcev. Nasprotno pa število obiskov javnih knjižnic kaže drugačno sliko, saj je večje v zahodni Sloveniji, zlasti v Ljubljani in sosednjih občinah (osrednjeslovenska regija),

v nekaterih občinah gorenjske in v zahodnem delu koroške regije. Razmeroma visoke vrednosti imajo tudi vse občine v goriški in primorsko-notranjski regiji. Ob upoštevanju obeh kazalnikov so razmere še posebej kritične v Kopru in Ankaranu, še posebej zato, ker je Koper središče nacionalnega pomena.

V subdomeni **zelena infrastruktura** (merjeno z i) deležem naravnih območij (18) in ii) deležem opuščeni kmetijskih zemljišč) ima najvišji delež naravnih območij v Sloveniji Občina Solčava (92 %), najnižji pa Občina Odranci (7 %). Nizek delež naravnih območij je tudi sicer v Pomurju in Podravju.

Največji delež opuščeni kmetijskih zemljišč je v jugozahodni, južni, jugovzhodni in severovzhodni Sloveniji. Največji delež opuščeni kmetijskih zemljišč je v občinah Podlehnik, Zavrch, Hrpelje-Kozina, Cirkulane, Izola, Koper in Miren-Kostanjevica. Občina Šenčur na Gorenjskem ima najnižji delež opuščeni kmetijskih zemljišč (0,1 %).

Subdomeno **zavarovana območja** smo merili z i) deležem zavarovanih območij od celotne površine regije ali občine. Kazalnik prikazuje delež zavarovanih območij Natura 2000 in drugih nacionalnih zavarovanih območij. Slovenija je ena od držav članic EU z najbolj ohranjenim naravnim okoljem ter največjo biotsko in krajinsko pestrostjo (Smrekar et al., 2020). V več kot polovici občin delež zavarovanih območij presega 40 %, štiriindvajset občin pa je v celoti na zavarovanih območjih. Večina občin z največjim deležem zavarovanih območij (npr. Cerknica in Kočevje) se nahaja v južnem delu države, kjer je tudi velik delež območij Natura 2000. Občine z zelo visokim deležem zavarovanih območij so tudi v severozahodnem delu države (npr. Bovec), ki je del Triglavskega narodnega parka, in v hribovitem skrajnem severovzhodnem delu države znotraj Krajinskega parka Goričko (npr. Občina Grad). Najmanjši delež zavarovanih območij je značilen za občine v pretežno ravninsk-

ih, gosto poseljenih ali kmetijskih pokrajinah v osrednjem in severovzhodnem delu države (npr. Mestna občina Celje in Občina Odranci).

Subdomeno **kazalniki osebnega zdravja** smo izračunali na podlagi i) starostno standardizirane stopnje umrljivosti na 100.000 prebivalcev (19) in ii) starostno standardizirane stopnje prejemnikov zdravil za sladkorno bolezen na 100 prebivalcev. Slovenija je bila po sestavljenem indeksu kazalniki osebnega zdravja razdeljena na dva dela, pri čemer so se bolje odrezale občine v zahodnem delu države.

Kazalniki osebne varnosti, prikazani i) z osebami, ki so umrle v prometnih nesrečah, in ii) osebami, ki so bile poškodovane v prometnih nesrečah, kažejo na najslabše stanje v občinah pomurske in podravske regije. V desetletnem obdobju (2011–2020) je v prometnih nesrečah umrlo največ ljudi v občinah primorsko-notranjske in goriške regije. Podatki niso standardizirani, zato obstaja večja možnost naključnih vplivov, zlasti v občinah z manjšim številom prebivalcev. Podobno je stanje za osebe, ki so bile poškodovane v prometnih nesrečah (starostno standardizirana stopnja na 1.000 oseb). Največje število oseb, poškodovanih v prometnih nesrečah med letoma 2015 in 2019, je bilo v koroški regiji, vendar je kar nekaj občin v drugih regijah, ki izstopajo z visokimi številkami.

Subdomeno **kazalniki vključujočega gospodarstva** predstavljata kazalnika i) neto dohodek, ki ga prejme prebivalstvo (20), in ii) stopnja registrirane brezposelnosti. Sestavljeni indeks je pokazal razliko med zahodnim in vzhodnim delom države, pri čemer so bile najnižje vrednosti v večini občin pomurske regije ter v nekaterih občinah podravske regije in regije jugovzhodna Slovenija.

Prebivalci občin osrednjeslovenske (Ljubljana in okolica) in gorenjske regije so imeli v letu 2019 najvišji neto dohodek. Zaradi močnih gospodarskih dejavnosti in nizke stopnje brezposelnosti je bilo nekaj uspešnih občin tudi v

jugovzhodni Sloveniji, savinjski in koroški regiji. Na nekatere obmejne občine, na primer na Koroškem, vplivajo tudi zaslučki, ustvarjeni z delom čez mejo (Zajc et al., 2019). Najnižji neto dohodek, ki ga prejme prebivalstvo, so zabeležile občine v pomurski regiji. Visoko stopnjo registrirane brezposelnosti so imele zlasti občine kohezijske regije Vzhodna Slovenija.

Sestavljeni indeks **kazalniki zdrave družbe** je bil izračunan s i) deležem prebivalcev s terciarno izobrazbo (starost 25–64 let) in ii) stopnja prebivalcev, ki jim grozi revščina (raven NUTS 3). Sestavljeni indeks izkazuje najnižje vrednosti v severovzhodni Sloveniji ter v občinah zasavske in obalno-kraške regije na zahodu. Leta 2020 je imelo terciarno izobrazbo več kot 30 % odraslih (25–64 let); največji delež izobraženih ljudi je bil v zahodnem delu države. Večina občin, v katerih ima manj kot 15 % prebivalcev terciarno izobrazbo, je v pomurski regiji. Po drugi strani je večina občin, v katerih ima več kot 30 % odraslih terciarno izobrazbo, v osrednjeslovenski, gorenjski, goriški in obalno-kraški regiji. Delež prebivalcev s terciarno izobrazbo se hitreje povečuje v regijah z boljšim dostopom do visokošolskih ustanov in več delovnimi mesti za delovno silo s terciarno izobrazbo (UMAR, 2021).

Subdomena **kazalniki zdravega okolja** je izračunana na podlagi izpostavljenosti hrupu, ki je po številu prezgodnjih smrti drugo največje okoljsko tveganje v Evropi (EEA, 2019). V Sloveniji so razmere najbolj kritične v močno naseljenih osrednjeslovenski in savinjski regiji ter zlasti v velikih industrijskih mestih, saj so ta izpostavljena gostemu prometu, visoki gostoti prebivalstva in industriji (Ljubljana, Maribor, Celje, Velenje, Novo mesto in Murska Sobota).

Stanje na področju podnebnih sprememb (**kazalniki podnebnih sprememb**) smo merili z i) gospodarsko škodo, povzročeno zaradi naravnih nesreč leta 2018 (21) in ii) sredstvi za naložbe s področja podnebnih

sprememb v obdobju 2015–2020 (22). Naložbe s področja podnebnih sprememb (na prebivalca) so visoke v posameznih manjših občinah (Žiri, Log-Dragomer, Lukovica, Dobropolje, Luče, Šentjernej in Mislinja), škodnim dogodkom zaradi naravnih nesreč pa smo priča zlasti v alpskih občinah na severozahodu. Občine na obrobju, kot so Kranjska Gora, Tržič, Bovec, Kobarid, Črnomelj, Črna na Koroškem in Kostel, prizadenejo sestavljene nesreče, povezane z ekstremnimi vremenskimi razmerami, kot so hudourniške poplave, zemeljski plazovi, skalni podori in plazovi.

Subdomena **samopodoba** povzema dva kazalnika: i) standardizirano stopnjo umrljivosti zaradi samomora in ii) prejemnike zdravil za duševne motnje (23). Po tem sestavljenem kazalniku so se slabše odrezale občine v jugovzhodni in južni Sloveniji. V letu 2019 so bili prejemniki zdravil zaradi duševnih motenj večinoma v občinah v vzhodni Sloveniji, vendar je bilo nekaj občin z visokim deležem tudi v zahodni Sloveniji, zlasti v primorsko-notranjski in goriški regiji. Neenakosti v duševnem zdravju so bile v Sloveniji opažene že pred pandemijo COVID-19, najnovejši podatki pa kažejo, da so se neenakosti med pandemijo še povečale (Gabrijelčič Blenkuš et al., 2021).

Na ravni LAU 2 je bil sestavljeni indeks **samoaktualizacija** izračunan z uporabo dveh kazalnikov: i) samoocene življenja (na voljo le na ravni NUTS 3) in ii) samoocene dobrega zdravja. Sestavljeni indeks je pokazal zelo jasno polarizacijo od (severno)zahodne do (severno)vzhodne Slovenije. Prebivalci občin v pomurski in koroški regiji ter nekaterih občin podravske regije so bili manj zadovoljni s svojim življenjem, nižja pa je bila tudi njihova ocena dobrega zdravja.

Subdomena **družbena pripadnost in medosebno zaupanje**, merjena s i) povprečnim številom prostovoljnih ur na prebivalca in ii) deležem ljudi, ki zlahka dobijo

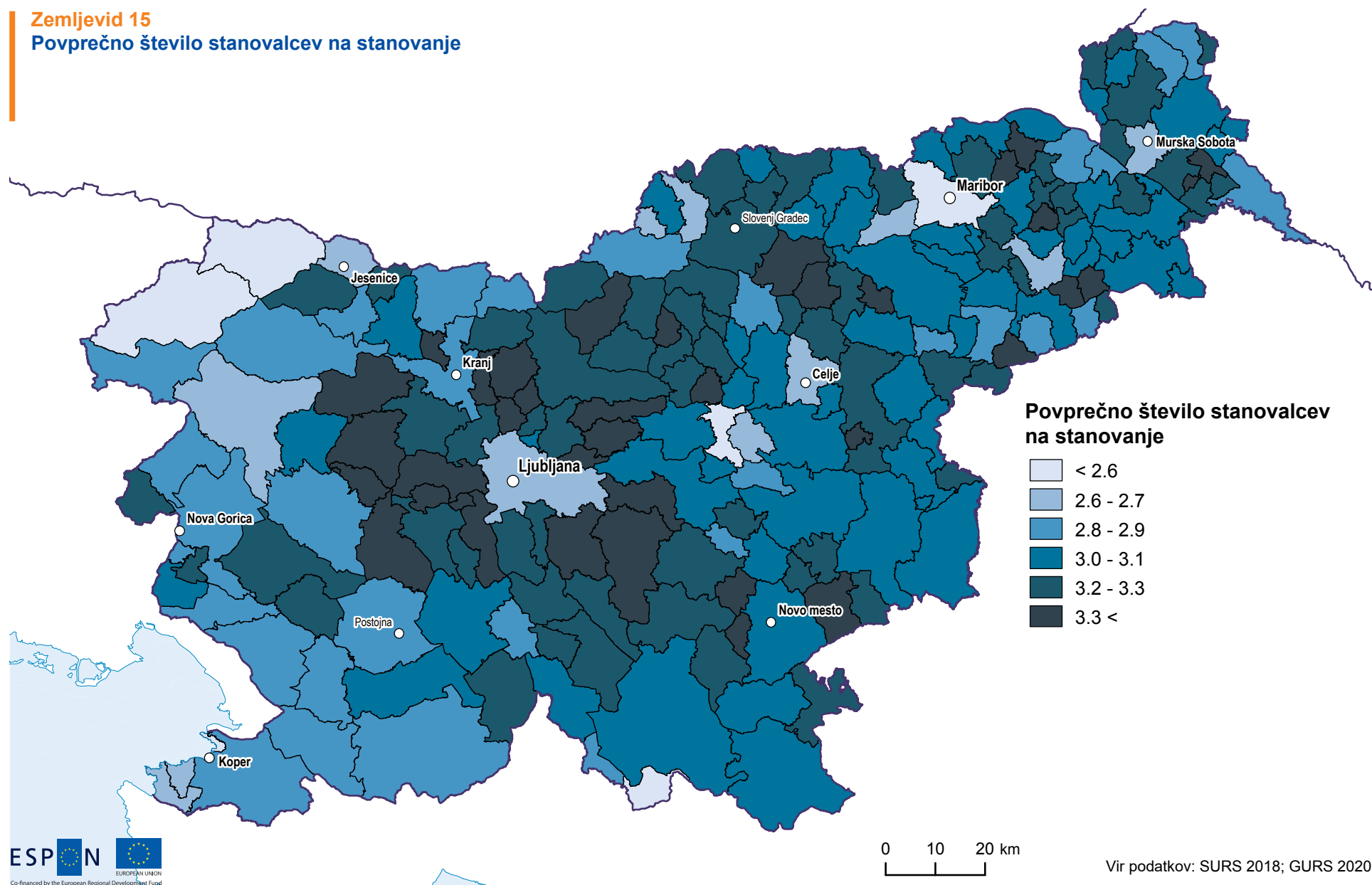
sosedsko pomoč, ko jo potrebujejo (24), kaže najvišje medosebno zaupanje v občinah osrednjeslovenske regije. Tam je bilo leta 2019 največ opravljenih prostovoljskih ur na prebivalca, kljub nizkemu številu registriranih prostovoljskih organizacij pa je razmeroma veliko število prostovoljskih ur na prebivalca opravljenih še v primorsko-notranjski, savinjski in podravske regiji. Pri sosedski pomoči v pozitivni smeri izstopajo zlasti podeželske občine, slabše pa je stanje v večjih urbanih središčih.

Sestavljeni indeks **zaupanje v institucije**, temelječ na udeležbi na parlamentarnih volitvah leta 2018 in zaupanju v policijo, je najvišji v občinah v okolici Kranja, v notranjskih občinah Cerknica, Bloke in Loška dolina, v Občini Komen in Občini Radeče. Na splošno je zaupanje v institucije boljše v zahodni Sloveniji, na vzhodu pa izstopajo občine posavske regije. Najvišjo udeležbo na volitvah izkazujejo zlasti občine v širšem zaledju Ljubljane, zaupanje v policijo pa je bilo leta 2018 najvišje v posavski, obalno-kraški, primorsko-notranjski in gorenjski regiji. Najnižje je bilo v zasavski regiji, podravske regiji, v jugovzhodni Sloveniji, savinjski in koroški regiji. Zaupanje v policijo je izrazilo 66,6 % anketirancev. Vrednost je nižja kot leta 2016, ko je znašala 69,7 % (MNZ, 2019).

Subdomena **ekosistemske storitve in biodiverziteta** odraža i) število prijavljenih invazivnih tujerodnih vrst na kvadratni kilometer in kazalnik ii) delež gozdov v celotni površini (25). Največje število invazivnih vrst je v Ljubljani in v občinah, kjer so tudi druga večja mesta, predvsem v osrednji, vzhodni in severovzhodni Sloveniji. Najmanjše število pa je na odmaknjenjenih območjih s strmejšim terenom, večinoma v zahodni, severni in jugovzhodni Sloveniji. Delež gozdov v skupni površini je največji v Občini Osilnica, 89,45 %, najmanjši pa v Občini Odranci, 6,09 %. Na splošno se delež gozda ujema tudi z reliefnimi značilnostmi in je največji na območjih od jugovzhoda do severozahoda ter v severni Sloveniji, najmanjši pa na obalnih območjih in v vzhodnem do severovzhodnem delu Slovenije.

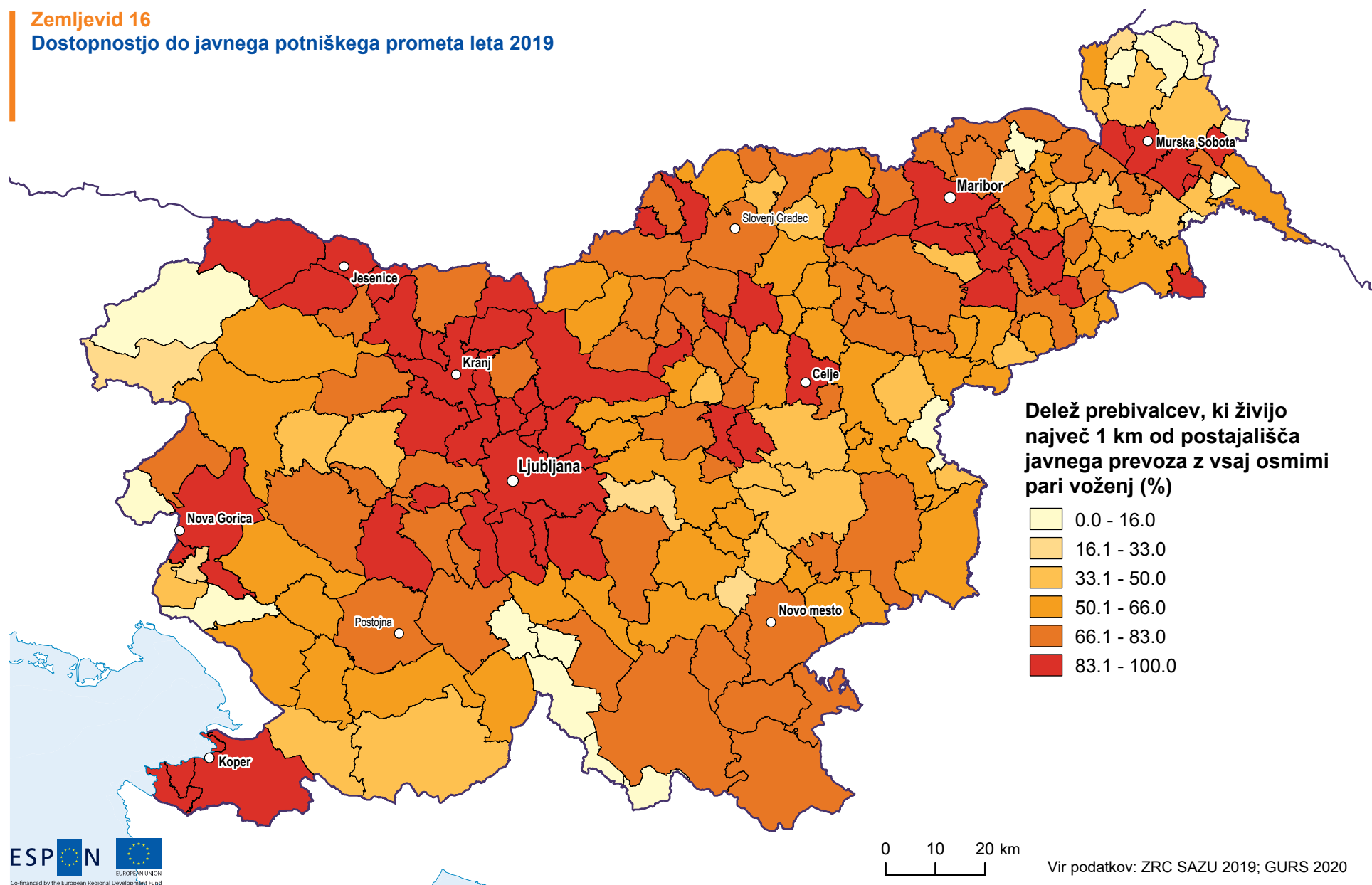
Zemljevid 15

Povprečno število stanovalcev na stanovanje

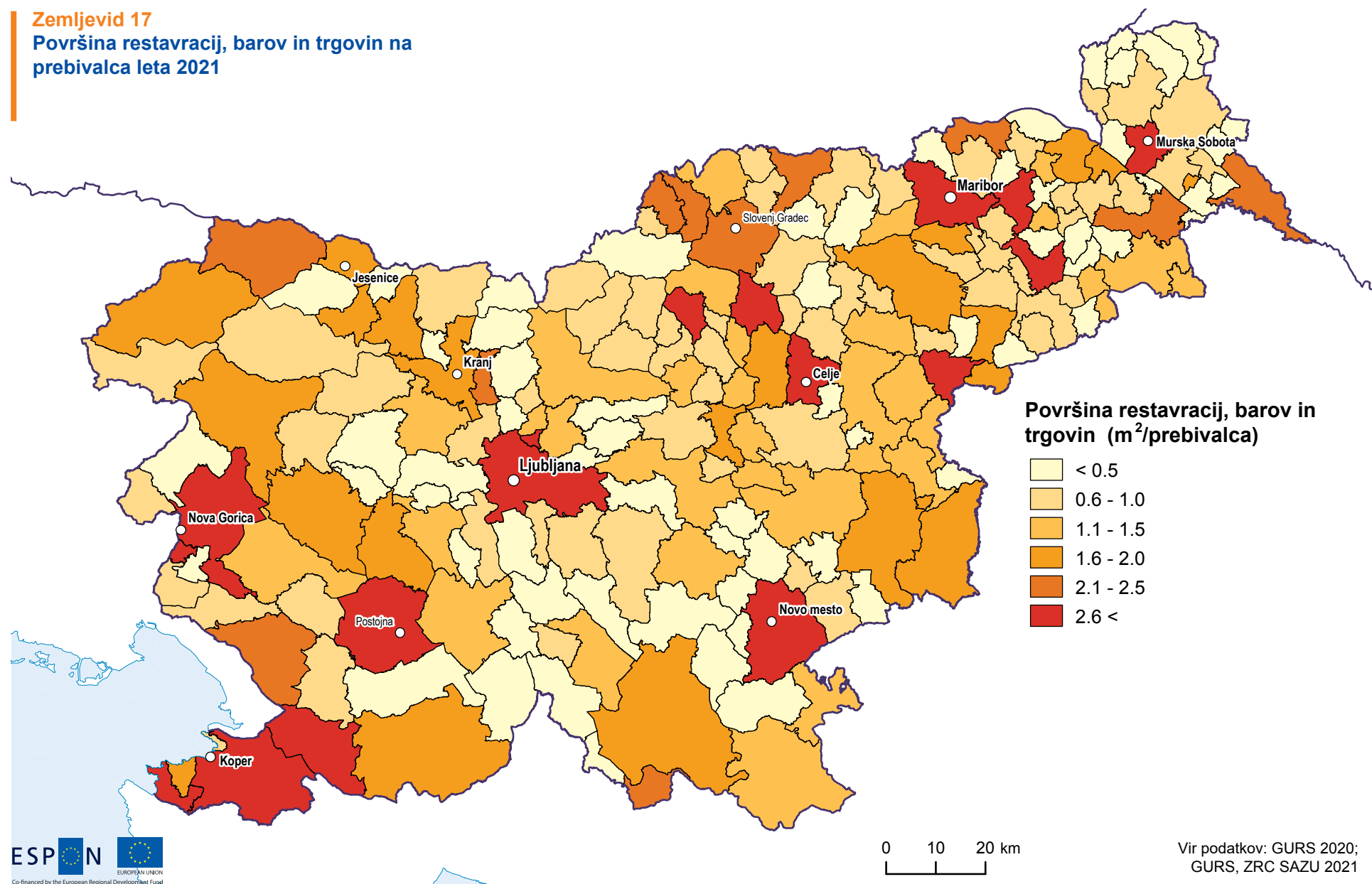
Zemljevid 16

Dostopnost do javnega potniškega prometa leta 2019

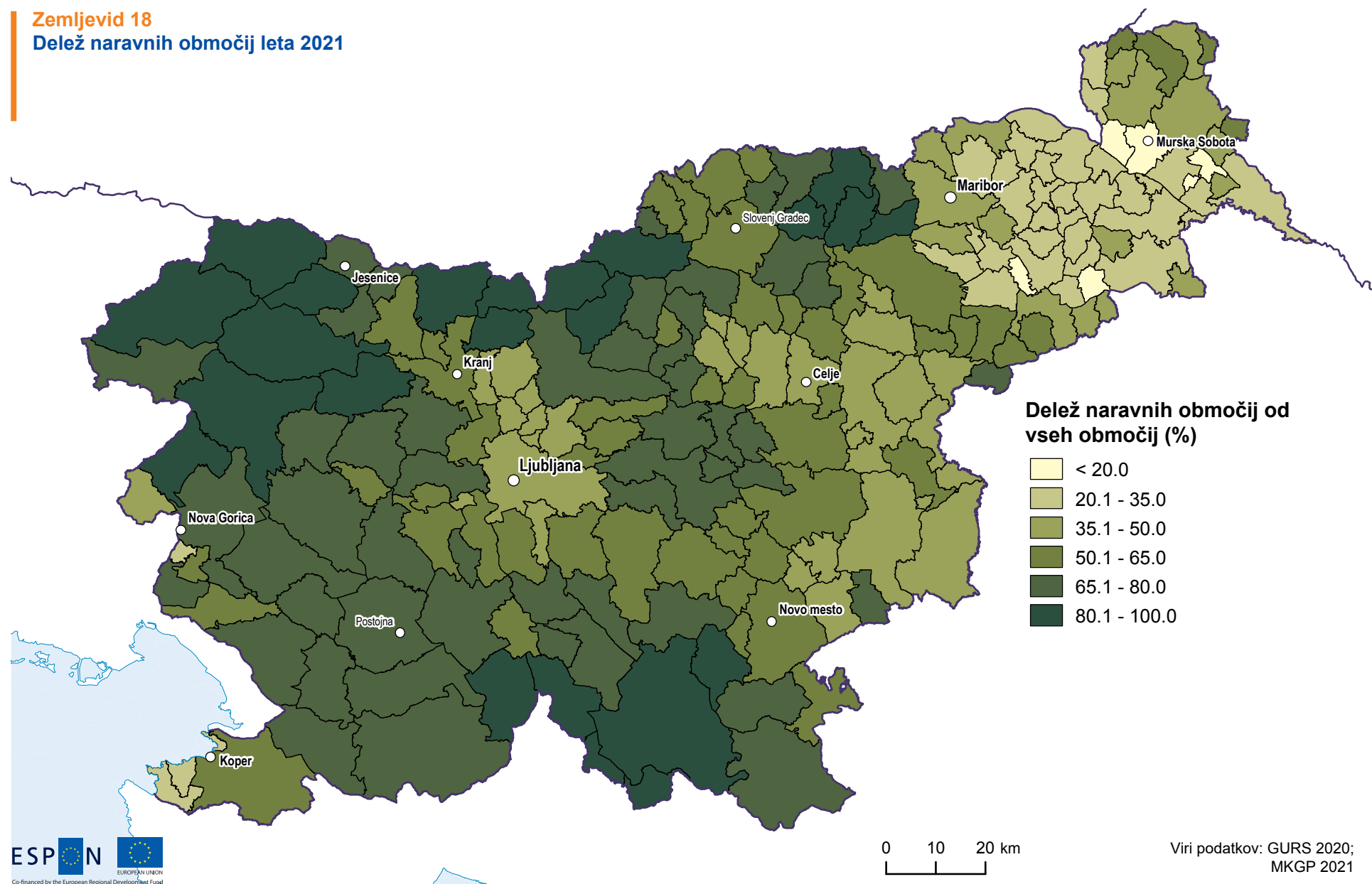

Zemljevid 17

Površina restavracij, barov in trgovin na prebivalca leta 2021

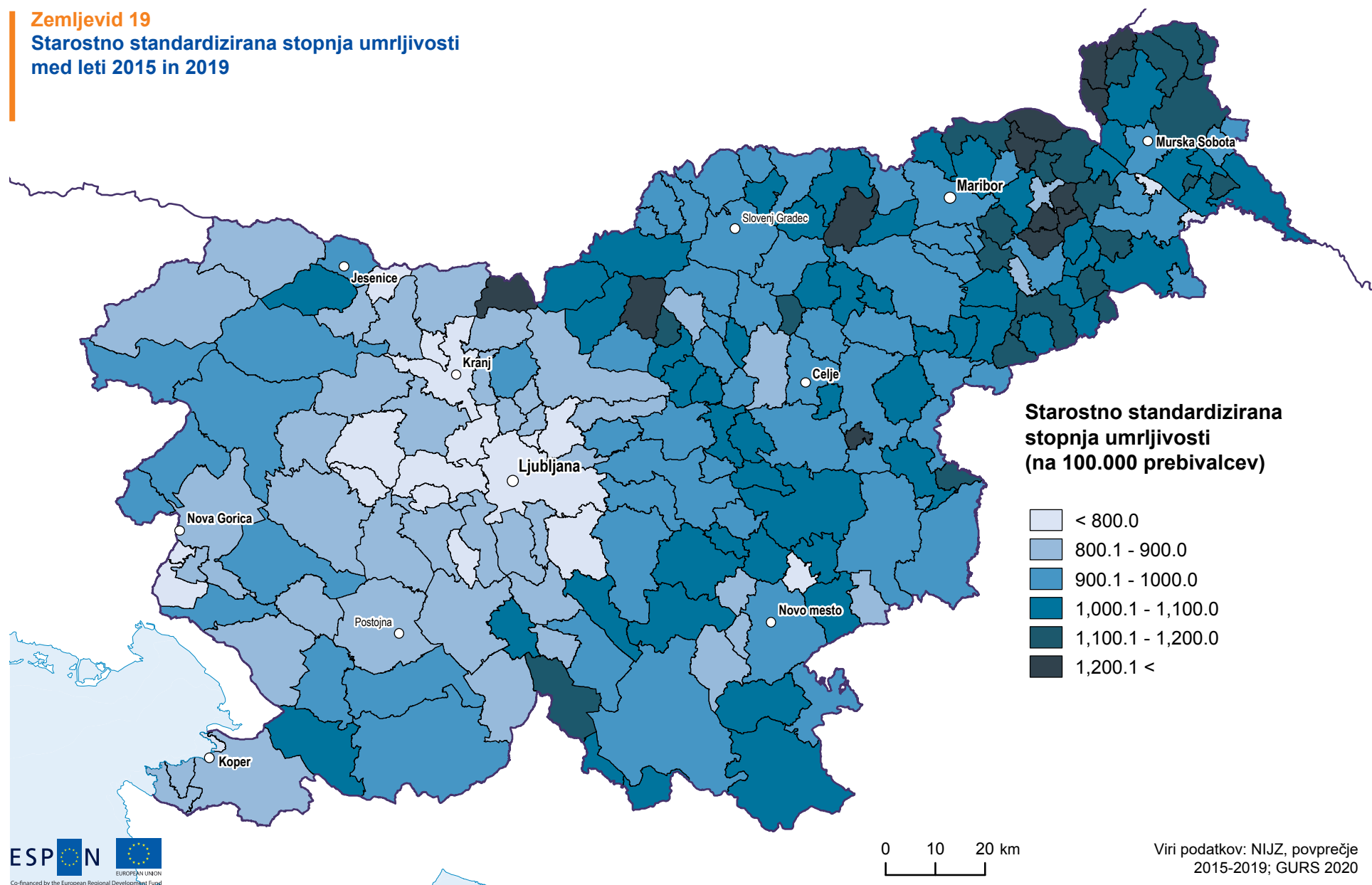

Zemljevid 18
Delež naravnih območij leta 2021

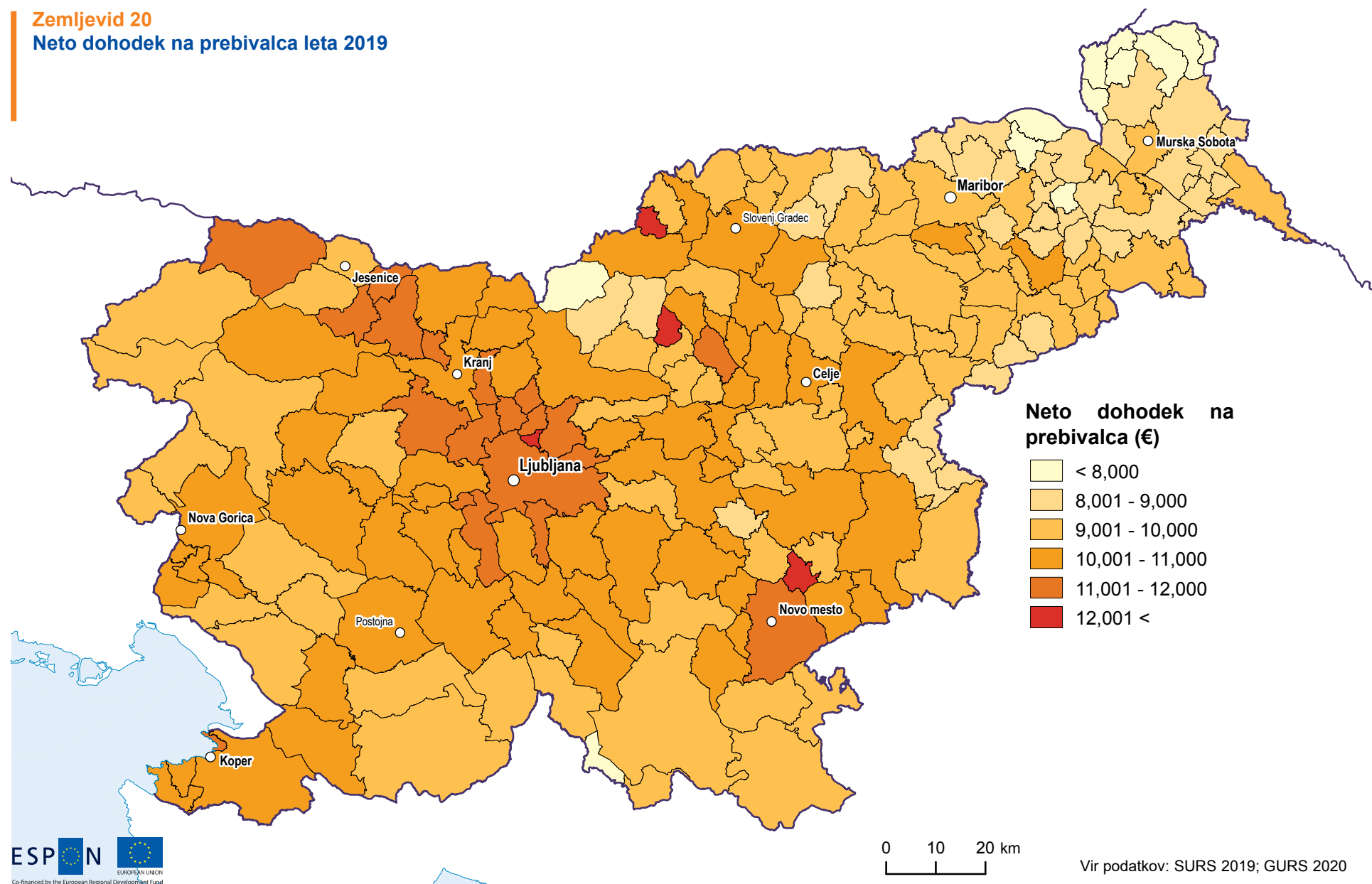
Zemljevid 19

Starostno standardizirana stopnja umrljivosti
med leti 2015 in 2019

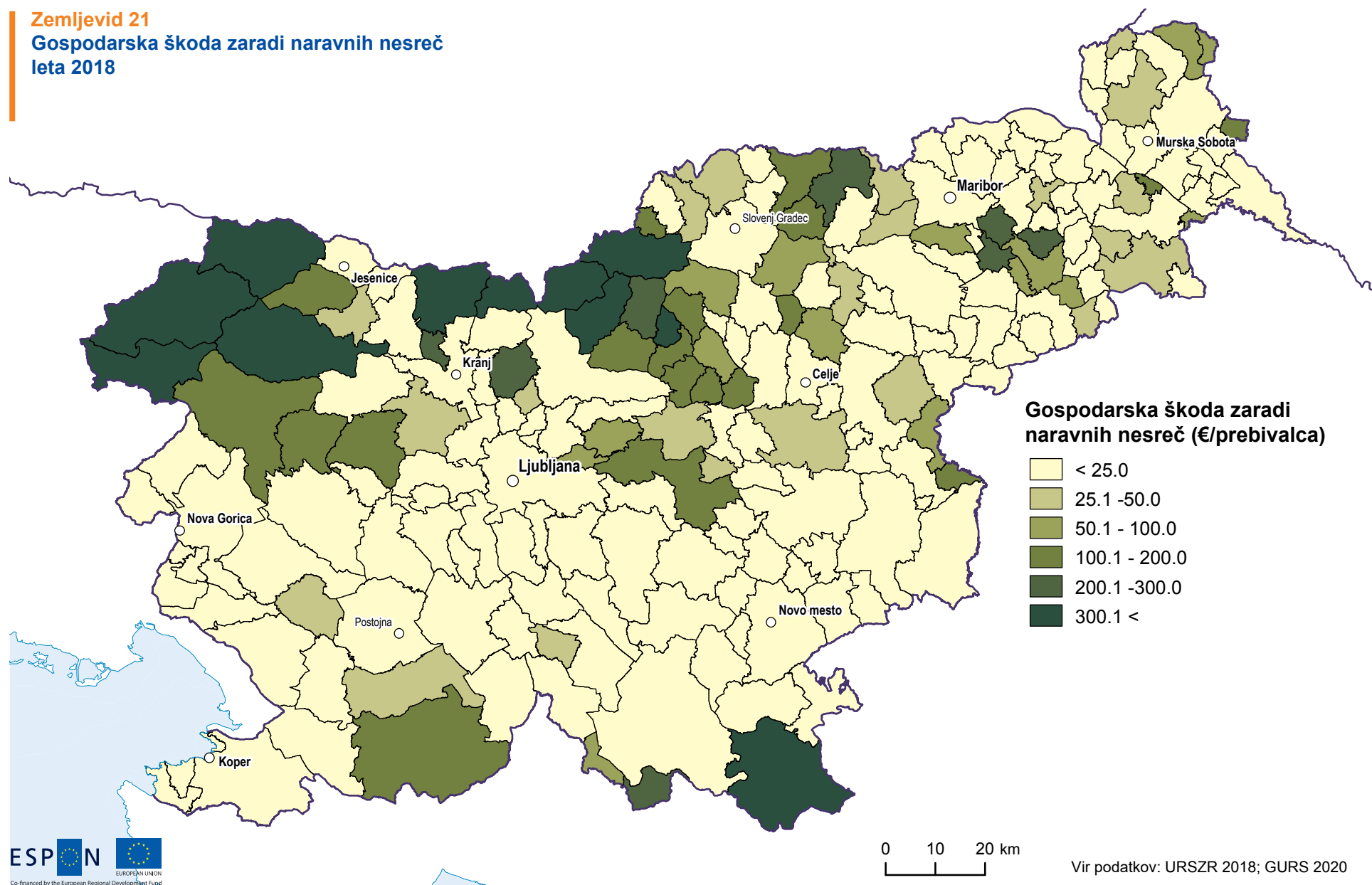
Zemljevid 20

Neto dohodek na prebivalca leta 2019

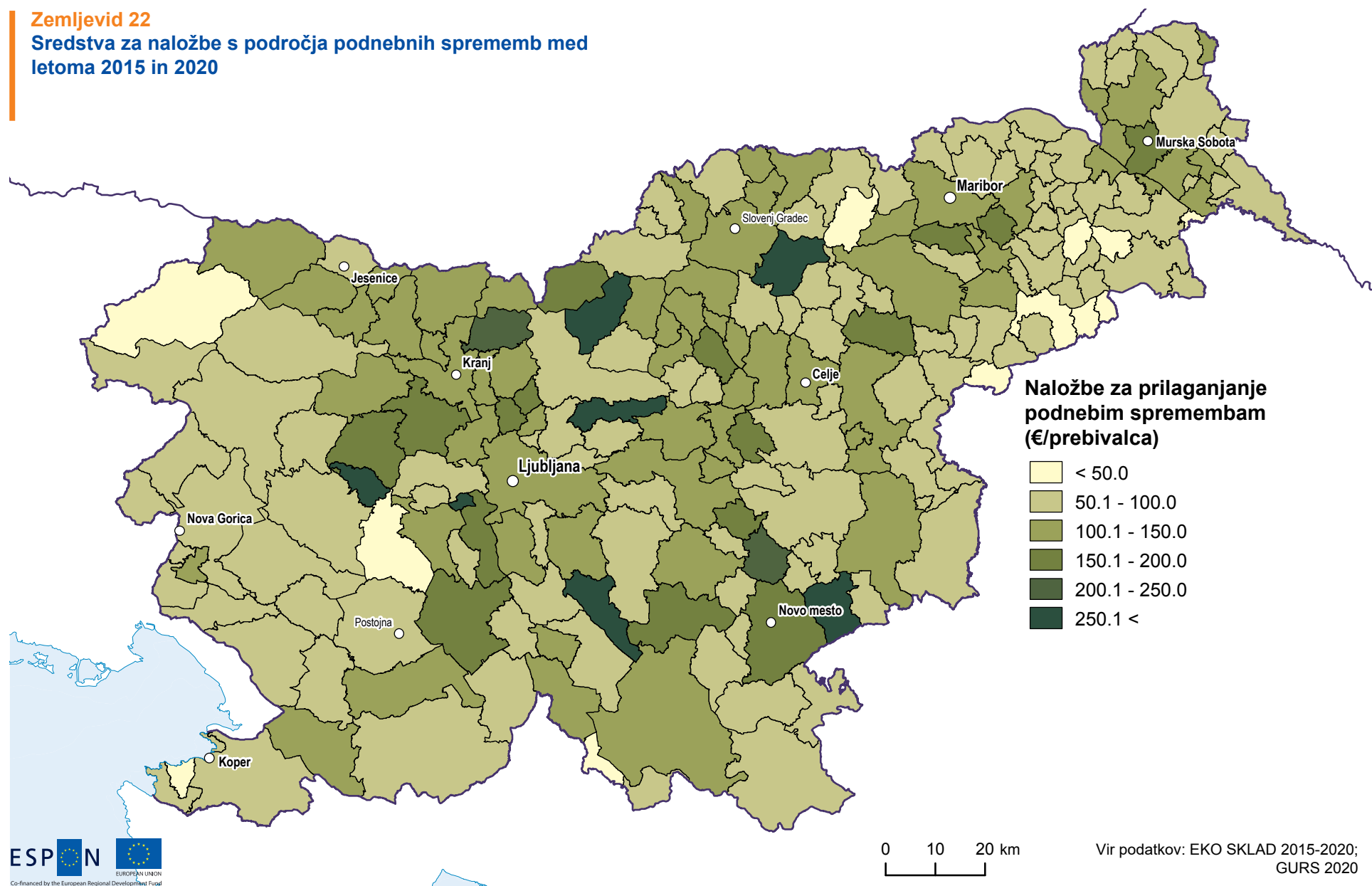
Zemljevid 21

Gospodarska škoda zaradi naravnih nesreč
leta 2018

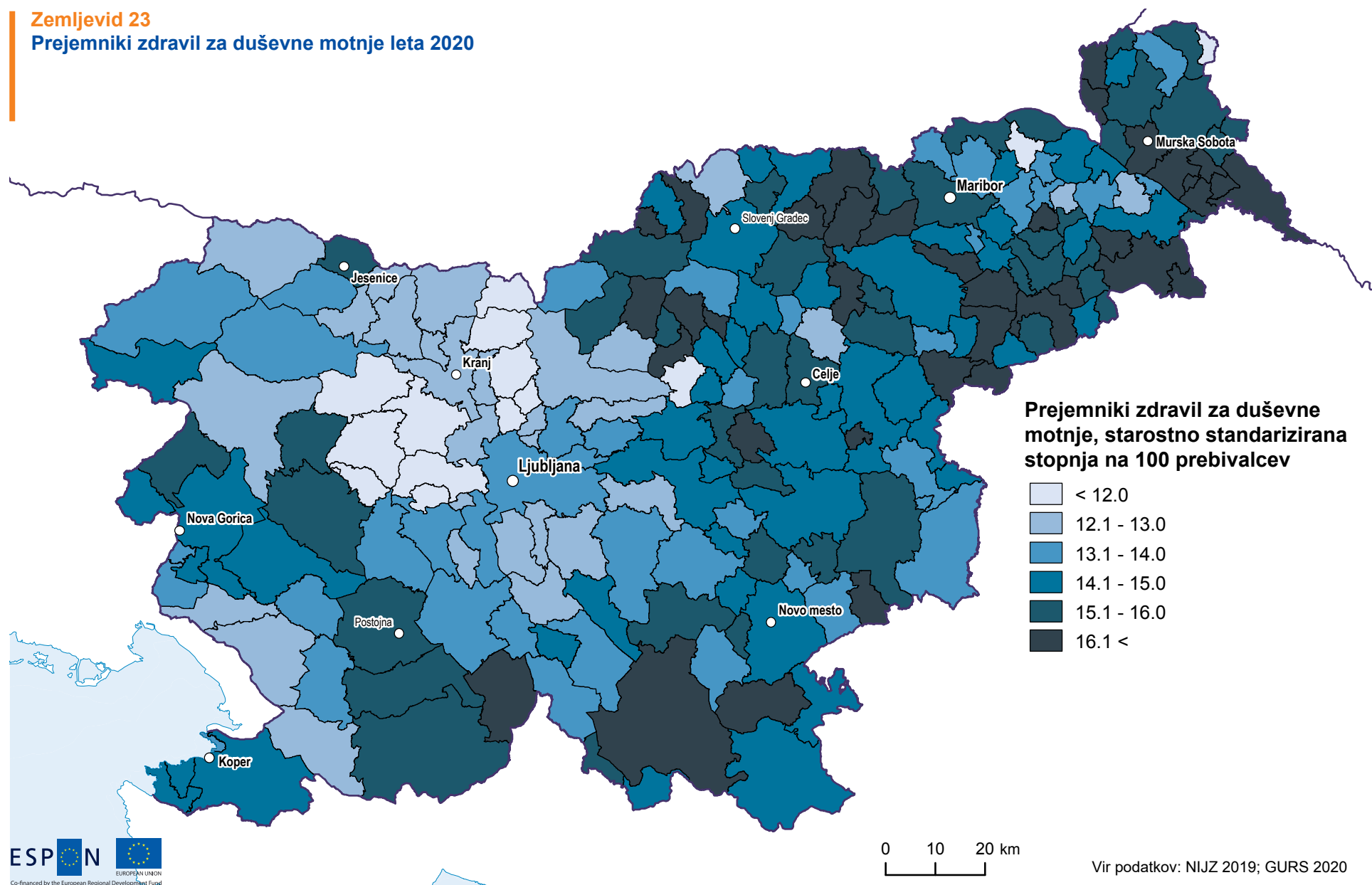
Zemljevid 22

Sredstva za naložbe s področja podnebnih sprememb med letoma 2015 in 2020

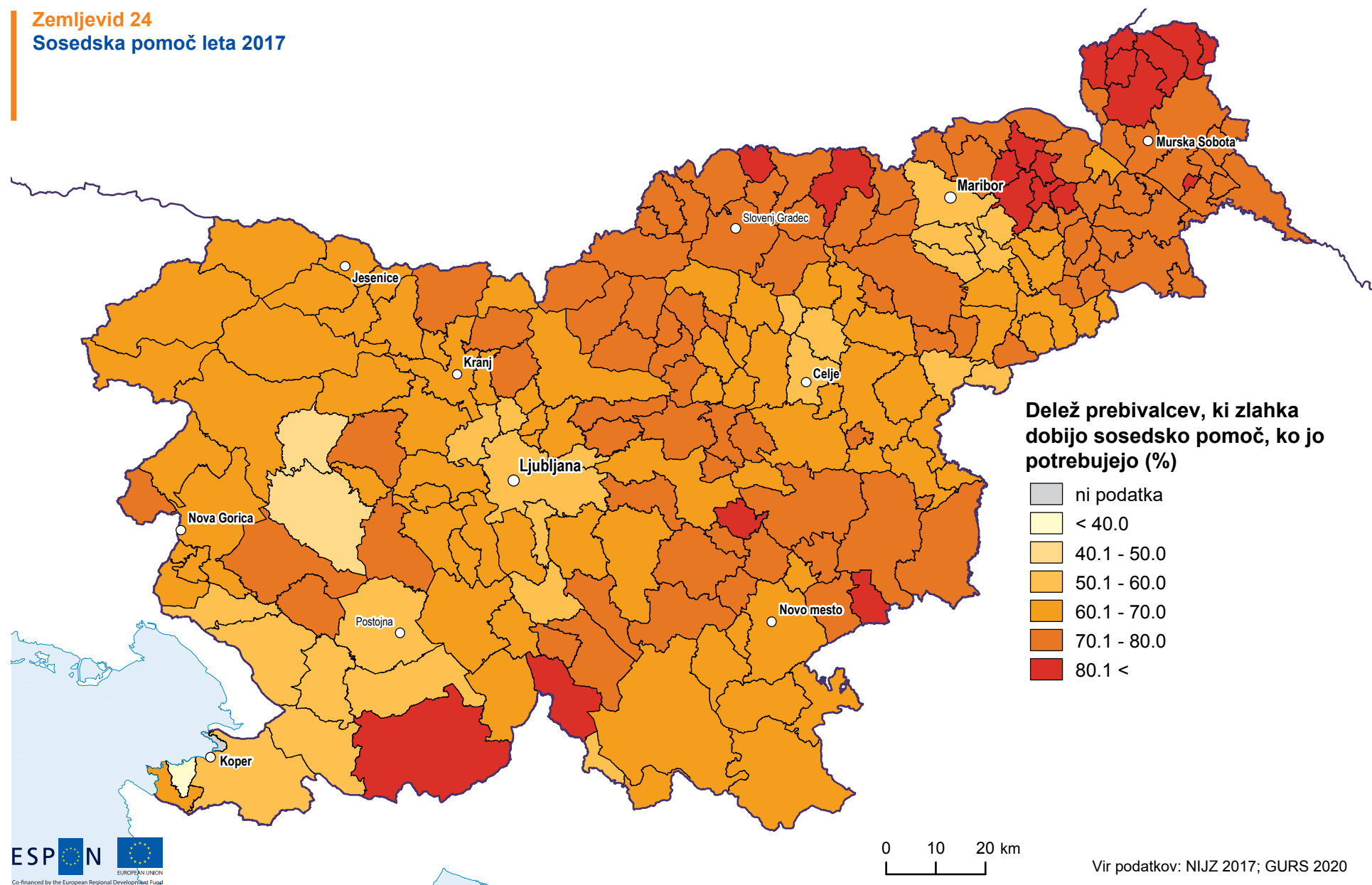

Zemljevid 23

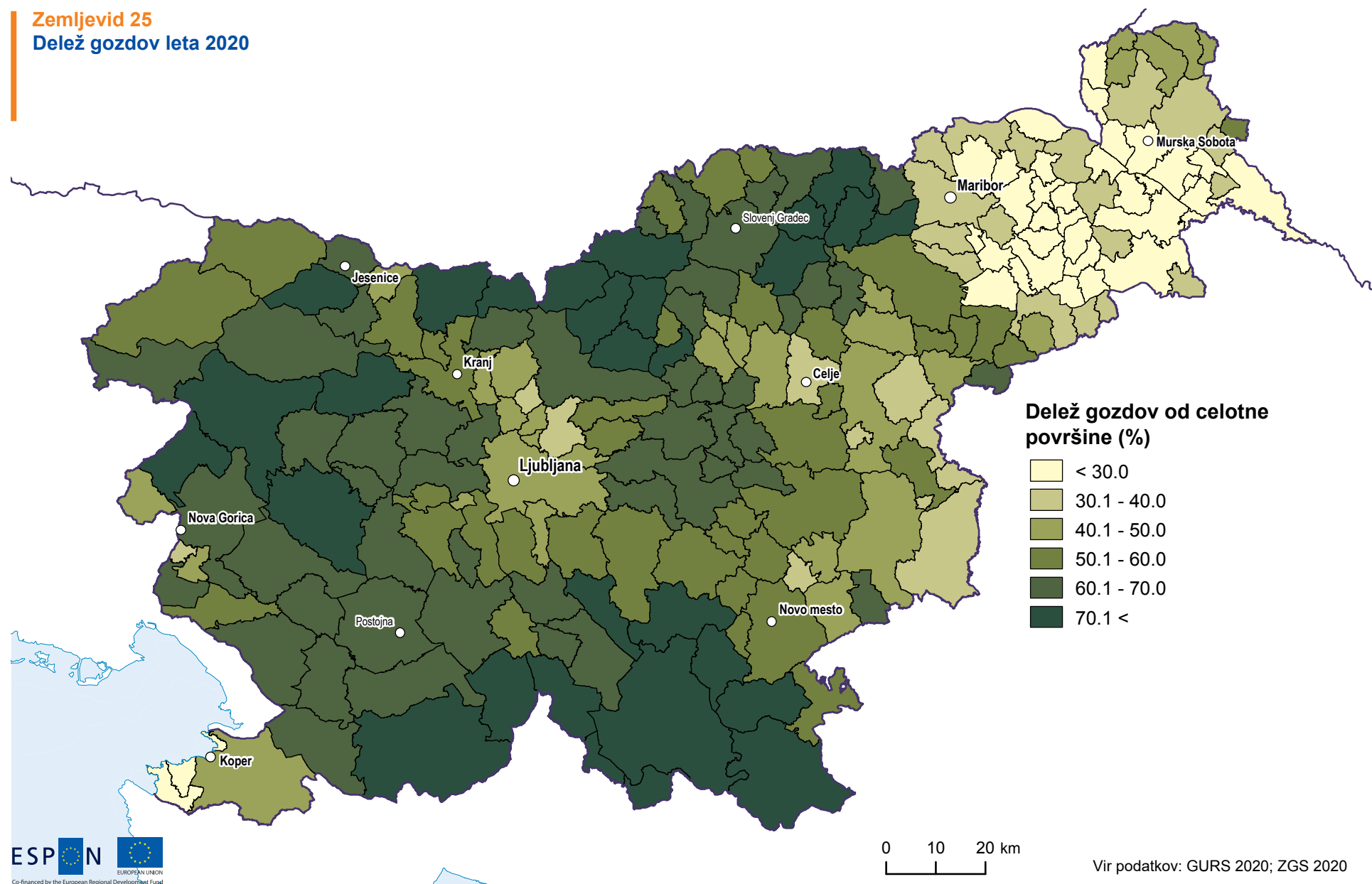
Prejemniki zdravil za duševne motnje leta 2020

Zemljevid 24
Sosedska pomoč leta 2017

Zemljevid 25
Delež gozdov leta 2020

3 Sklep

Večnivojska analiza kakovosti življenja v Sloveniji omogoča oblikovanje nekaterih splošnih ugotovitev:

- Z evropske perspektive Slovenija spada med območja z relativno visoko kakovostjo življenja, zlasti zahodna Slovenija. Šest regij v vzhodnem delu države je nekoliko pod evropskim povprečjem. Razlog za relativno dobro uvrstitev slovenskih regij je ugodno okolje (okoljska

sfera), medtem ko je na področju osebne in socio-ekonomske sfere še vedno mogoče precejšnje izboljšanje.

- Na ravni Slovenije je jasna delitev na vzhod in zahod države, pri čemer ima zahodni del države višji indeks teritorialne kakovosti življenja kot vzhodni del države. Na ravni dimenzij je stanje podobno, z nekaterimi manjšimi

odstopanji v eno ali drugo smer (npr. koroška in primorsko-notranjska regija).

- Podrobne analize na ravni občin ali na ravni subdomen so ključne za popolno razumevanje raznolikosti in posebnosti slovenskega ozemlja. Le tako bodo lahko odločevalci oblikovali ustrezne politike in ukrepe.

Preglednica 1

Razvrstitev regij (rang) po dimenzijah, domentah in teritorialni kakovosti življenja (TQoL)

REGIJA	materialne razmere	osebni dejavniki	socio-ekonomski dejavniki	okoljski dejavniki	zdravje, gmotni položaj in varnost	osebno zdravje in varnost	zdrava gospodar- stvo in družba	zdravje okolja	samopodoba ter vključenost v družbo in okolje	osebna rast	vključenost v družbo	vključenost v okolje	TQoL
<i>gorenjska</i>	2	5	2	1	1	3	2	5	3	3	5	7	1
<i>osrednjeslovenska</i>	1	1	1	7	2	2	1	11	6	2	2	11	2
<i>obalno-kraška</i>	4	4	3	6	3	1	6	4	4	1	12	5	3
<i>primorsko-notranjska</i>	6	11	4	2	7	6	5	10	1	5	1	1	4
<i>goriška</i>	7	8	10	4	4	5	3	7	2	4	7	3	5
<i>jugovzhodna Slovenija</i>	5	9	8	5	5	7	4	6	7	6	11	4	6
<i>koroška</i>	3	3	9	3	8	10	10	3	5	12	4	2	7
<i>posavska</i>	11	10	11	12	6	11	7	2	8	7	3	9	8
<i>podravska</i>	8	2	7	11	9	4	11	8	12	8	10	10	9
<i>savinjska</i>	10	7	6	8	11	9	8	12	10	11	9	8	10
<i>pomurska</i>	9	6	5	9	10	8	12	1	11	10	6	12	11
<i>zasavska</i>	12	12	12	10	12	12	9	9	9	9	8	6	12

4 Viri in literatura

Atlas on Quality of life in Slovenia. 2021. Espon, Luxemburg. Medmrežje: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON_Atlas_on_QoL_in_Slovenia-WEB.pdf (8. 9. 2023).

Bernot, N. 2021. Labour migrations, Slovenia, 2020, Labour migrations, Slovenia, 2020. Medmrežje: <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/9458> (3. 10. 2021).

EEA. 2019. Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe (EEA Report No. 21/2019). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

ESPON 2021a. ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_NUTS3_ZRC-SAZU_2021.xlsx. Medmrežje: ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_NUTS3_ZRC-SAZU_2021.xlsx (20. 10. 2023).

ESPON 2021b. ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_municipal level LAU2_ZRC-SAZU_2021. Medmrežje: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_municipal%20level%20LAU2_ZRC-SAZU_2021.xlsx (20. 10. 2023).

Eurostat 2021. Quality of life indicators. Medmrežje: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators (25. 10. 2021).

Gabrijelčič Blenkuš, M. et al. (eds) 2021. Neenakosti v zdravju: izziv prihodnosti v medsektorskem povezovanju. Medmrežje: <https://www.nijz.si/sl/neenakosti-v-zdravju-izziv-prihodnosti-v-medsektorskem-povezovanju> (20. 8. 2021).

MNZ 2019. Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije 2018. Medmrežje: https://www.policija.si/images/stories/NovinarskoSredisce/SporocilaZaJavnost/2019/04_april/11_raziskava_jm_v_2018/Raziskava_JM2018_porocilo.pdf (21. 9. 2021).

Nared, J. et al. 2019. Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja. Končno poročilo projekta V6-1731. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU. Medmrežje: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Celovita_demografska_analiza_podezelska_urbana_obmocja.pdf (30. 9. 2021).

Nared, J., 2022. Atlas kakovosti življenja v Sloveniji kot podpora odločevalcem. Preteklost in prihodnost. Ljubljana.

Sessa, C. et al. 2020. ESPON QoL – Quality of Life Measurements and Methodology. Medmrežje: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20QoL%20-%20Final%20Report%20-%20001292021-FINAL.pdf> (9. 8. 2021).

Smrekar, A. et al. 2020. 'Slovenia's Protected Areas'. The Geography of Slovenia. Cham: Springer.

SURS 2021. Methodological explanation. Labour migrations, Slovenia. Medmrežje: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8323> (3. 10. 2021).

UMAR 2021. Poročilo o razvoju 2021. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj RS. Medmrežje: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2021/slovenski/POR2021_skupaj.pdf. (20. 8. 2021).

Zajc, P. et al. 2019. Čezmejna dnevna mobilnost v Koroški regiji. Demografske spremembe in regionalni razvoj. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610502258>.

EUROPEAN UNION

Co-financed by the European Regional Development Fund

Inspire Policy Making with Territorial Evidence

espon.eu

